Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 55 (13544) | 1974 оной мартын 6, среда | Сэн 2 мүнгэн

...ОРХОЙЛХЫ ЖЭЛЭЙ ...БШАГАЙ ...ХАМУУД

...АМЖЫН ТҮСЭБ ...ЛГАНА

...байкалец» совхо... хонидоо хурьга... эхилһээр 20-ёод ... байна. Ажахын ...нидой 17 отарада ...нга гаран хонид ха...лагдадаг. Мүнөө ...дэо үдэр бүри 350—...ад хурьган абтана.

...хан ажахын хэдэн ...ууддаар ябажа, ...айнь танилсаһада, ...түл абалгадаа хо... яһала һайнаар ...нхэй гэжэ мэдэхээр. ... бүхэн хурьгаша... хүсэд хүрэхэ үбһэ ...лээр хангагданхай, ...одой дунда мүры...хидхэгдэнхэй.

...Д. Родионовой ота...нский» гэжэ га... байрланхай. Байра ...ынь дарагар. ...дай дал соо дулаа...урай, шэбхэ шэн...нэргүй. Эндэ эгээн ...умэниинь юуб гэ...15 метр утатай ша... пеэшэн табяатай. ...гэй нэгэ захаар ... таһалганууд. Тэ... соо нарай хурьгад ...э 7—9 хоногто хамта байлгагдана. Томо болоһон хурьгад бүлэг бүлэгөөрөө харууһалагдана. Иимэ пеэшэн эхэ хонидой олонхи отарануудта табяатай. Тиимэһээ нарай хурьгад һалхи абажа, дотороо үбдэнэгүй, гарзалнагүй.

— Түрүүшынхеэ хурьгалха 659 зүһаг хонидые, 629 түлгэнүүдые 6 хүн харууһалнабди. 100-һаа 85 хурьга, хонин бүхэнһөө 4,2 килограмм нооһо абаха түсэбтэйбди. КПСС-эй ЦК-гай Хандалгатай танилсаад, бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, 100-һаа 90 хурьга түлжүүлхэ, хурьган бүхэнөө 25 килограмм шэгнүүртэйгээр эхэһээнь илгаха гэһэн угтамжын түсэб-уялга абаабди, — гээд ахалагша хонишон Ивлия Денисович хөөрэнэ.

Нүхэр Родионов совхозойнгоо хонин һүрэг олошоруулгада, ашаг шэмыень дээшэлүүлгэдэ оролдосотойгоор хандадаг, дүршэлтэй хонишон. Хамта ажалладаг И. И. Моисеев, Н. К. Суменков, А. Ф. Шаяхматов, П. В. Маликов, К. К. Суменков гэгшэдэйнгээ ажалые зүбөөр эмхидхэдэг. Үнгэрэгшэ жэлдэ тус отарынхид тэжээлээр дутамаг байбашье, 100 эхэ хонидһоо 95 хурьга, хонин бүриһөө 3,4 килограмм нооһо хайшалжа, совхоз соогоо хоёрдохи һуури эзэлһэн юм. Мүнөө хонишод 500-гаад хурьга гарзагүйгөөр абаад байна.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай корр.

Коммунис ажалай ударник Иван Данилович Бельский гушаад жэлэй туршада машинын жолоо барижа ябана. Улаан-Үдын пассажирска автотранспортна нэгэдэхи предприятида хүдэлдэг болоһоор арбан зургаан жэл болохонь. Иван Данилович 1973 онойнгоо үйлэдбэриин түсэбые 114 процент дүүргээ. Коммунист И. Д. Бельский энэ жэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: И. Д. Бельский.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

Үдэр хоног үнгэрхэ тума колхозоймнай хонин һүрэг улам олошоржол байна. Мүнөө Түхэмэй отделениин эхэ хонидой найман отарада түл түлэг абтана. Зарим отарада сүүдхэдээ 15—20 хурьган гарана.

Февраль һарада ахалагша хонишод Доржо Цыренов, Санжи-Митап Тугутов гэгшэдэй отарада тус тустаа 320—350 хурьгад абтаад, нэгэшье түл гарзада ороогүй. Колхоз соогоо суутай хонишод Дулмажап Будаева, Доржо Сампилов, Нурбо Биликтуев болон бусад хонишод баһал түл һайнаар абажа байнхай. Эдэнэр байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга түлжүүлхын түлөө тэмсэхэ юм.

Манай Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишод малшадай бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсон, бүхы мэргэжэл шадабари, хүсэл эрмэлзэлээ гарган хүдэлжэ байна.

С. БИЛИКТУЕВ,
колхозой гэшүүн, хүдөө бэшэгшэ.

Сэлэнгын аймаг.

СҮҮДХЫН АРБАН КИЛОГРАММ

Нарһатын совхоз соо Каменкын һү һаалиин фермэ мүнөө үедэ түрүүлжэ ябана. Энэ фермын коллектив үхэр малайнгаа ашаг шэмые улам дээшэлүүлжэ, абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тулада ехэ оролдолго гаргана.

Фермын түрүү һаалишад Х. Нимбуева, Д-Х. Доржиева, Ц-Д. Гомбоева гэгшэд үбэлжэлгын үедэ һү ехээр һааха зорилготойгоор абаһан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Тэдэнэр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 790—850 килограмм һү һаагаад байна.

Эдэнэр сүүдхэ соо үнеэн бүхэнһөө 10 килограммһаа бага бэшээр һү һаажа, ганса совхоздоо бэшэ, мүн аймаг соогоошье түрүүлжэ ябана.

Ц-Е. СУДАНОВ.

Ярууны аймаг.

Республикын аймагуудай гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ тушааха 1 кварталай түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1974 оной мартын 1-нэй мэдээн
(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан: түсэбэй дүүргэлтэ	Мяхан: нёдондонойхитой сасуулхада	Һүн: түсэбэй дүүргэлтэ	Һүн: нёдондонойхитой сасуулхада	Үндэгэн: түсэбэй дүүргэлтэ	Үндэгэн: нёдондонойхитой сасуулхада
Баргажанай	81	93	52	98	16	29
Баунтын	100	96	43	76	—	—
Бэшүүрэй	38	45	75	111	93	67
Зэдын	76	57	71	139	100,7	150
Ярууны	50	201	71	132	—	—
Загарайн	46	60	74	132	85	47
Захааминай	98	68	63	110	—	—
Кабанскын	35	60	61	109	90	87
Хэжэнгын	40	43	67	124	—	—
Хурамхаанай	32	48	65	129	—	—
Хяагтын	33	33	77	112	48	125
Мухар-Шэбэрэй	22	24	72	126	21	36
Ахын	70	—	38	76	—	—
Прибайкалиин	89	59	64	103	—	—
Хойто-Байгалай	200	5,3 дахин	125	97	—	—
Сэлэнгын	79	72	72	110	—	—
Түнхэнэй	110	71	74	119	—	—
Улаан-Үдын	48	38	86	114	78	127
Хорин	74	89	62	119	69	92
Республика бүхыдөө	55	57	71	117	75	115

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

СССР-эй ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИИН МИНИСТЕРСТВЫН ПРЕДПРИЯТИНУУД БОЛОН ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ ХҮДЭЛМЭРИШЭД БА ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКЭ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ СССР-эй ОРДЕН, МЕДАЛЬНУУДААР ШАГНАХА ТУХАЙ

1973 оной түсэбүүдые ба абаһан социалис уялгануудаа дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ талаар амжалтатай байһанайнь түлөө нимэ хүнүүдые шагнаха:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Багринцева Анастасия Даниловнае — Улаан-Үдэ городой 2-дохи хилээмэнэй заводой мастер.
Вжечинский Иван Витальевичые — Улаан-Үдэ городой 2-дохи хилээмэнэй заводой ахалагша электрик.
Жигжитов Михаил Лайдановичые — Захааминай пивын заводой кочегар.
Кондратов Николай Матвеевичые — Сэлэнгын 8-дахи хилээмэнэй заводой хүдэлмэришэдэй бригадир.
Мертвецова Анна Андреевнае — Кабанскын плодоовощно заводой хүдэлмэришэдэй бригадир.
Полякова Мария Григорьевнае — Улаан-Үдэ городой хилээмэнэй комбинадай мастер.
Потемкина Елена Амосовнае — Үнэгэтэйн плодоовощно заводой хүдэлмэришэдэй бригадир.
Савельева Ирина Николаевнае — Улаан-Үдэ городой хилээмэнэй комбинадай лабораторие даагша.
Чебунина Маланья Лифантьевнае — Тарбагатайн кондитерска фабрикын хүдэлмэришэдэй бригадир.

«ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР

Алексеева Александра Петровнае — Улаан-Үдэ городой һэрюун унданай заводой автомадуудай оператор.
Белоплотова Нина Алексеевнае — Улаан-Үдэ городой кондитерска фабрикын хүдэлмэришэн.
Жарникова Галина Митрофановнае — Хяагтын пивын заводой хүдэлмэришэн.
Лобозерова Епистилия Ферапонтовнае — Улаан-Үдэ городой 2-дохи хилээмэнэй заводой мастер.
Ержанова Серафима Улахановнае — Улаан-Үдэ городой хилээмэнэй комбинадай кондитер.
Серебрякова Валентина Ивановнае — Каменск һууринай 5-дахи хилээмэнэй заводой эһээбэришэн
Тайшихина Галина Ивановнае — Ивалгын кондитерска фабрикын хүдэлмэришэдэй бригадир.
Шагунова Татьяна Владимировнае — Сэлэнгын архиин заводой шүүршэн.
Шультин Юрий Дмитриевичые — Улаан-Үдын архиин заводой токарь.

«АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Бадмажапов Даба Бадмацыреновичые — Хяагтын 3-дахи хилээмэнэй заводой кочегар.
Гармаев Владимир Чимит-Доржиевичые — Улаан-Үдэ городой кондитерска фабрикын слесарьнүүдэй бригадир.
Константинова Тамара Доржиевнае — Улаан-Үдын макароной фабрикын хүдэлмэришэн.
Климов Сергей Павловичые — Хяагтын ажалшадай депутадуудай городской Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ.
Протопопова Октябрина Михайловнае — Түнхэнэй плодоовощно заводой мастер.

«АЖАЛДАА ШАЛГАРҺАНАЙ ТҮЛӨӨ» МЕДАЛЯАР

Воронина Евдокия Исаевнае — Тарбагатайн кондитерска фабрикын техник-технолог.
Гаязов Галим Махмудовичые — «Дальпищеремстроймонтаж» трестын Буряадай ажахын тоосоото барилгазаһабарилгын участогай тракторист.
Кокорина Зинаида Иннокентьевнае — Улаан-Үдын архиин заводой хүдэлмэришэн.
Майорова Ольга Ивановнае — Улаан-Үдын 2-дохи хилээмэнэй заводой хүдэлмэришэн.
Родионова Устинья Нестеровнае — Улаан-Үдын пивын заводой хүдэлмэришэн.
Слепова Валентина Васильевнае — Захааминай 7-дохи хилээмэнэй заводой мастер.
Хамуева Мария Екимовнае — Гусиноозерскын 4-дэхи хилээмэнэй заводой эһээбэришэн.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй
Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1974 оной февралиин 19.

АЖАЛАЙ ШЭНЭ ИЛАЛТАНУУД ТЭЭШЭ

Республикын үйлэдбэриин түрүүшүүлэй—РСФСР-эй промышленностиин, барилгын, транспортын ба арадай ажахын бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда 1973 ондо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илагшадай зүблөөн

...Россиин Федерациин ажал..., бүхы союзна республи...удай ажалшадтал адли, ...бтэ табан жэлэй дааба...уудые болзорһоонь урид ...гэхэ хэрэгтэ, манай ...ороной экономическа ...шадал бэхижүүлхэ, ...зоной байдал саашаа ...һайжаруулха хэрэгтэ ...зүбитаяа оруулна. Рос... Федераци 1973 оной ...б амжалтатайгаар дүүр...

...Республикын үйлэдбэриин ...түрүүшүүлэй — РСФСР-эй ...промышленностиин, барил..., транспортын ба арадай ...ын бусад һалбаринуу... хүдэлмэрилэгшэдэй дун... 1973 ондо дэлгэрһэн со...лис мүрысөөндэ илагша... зүблөөн мартын 4-дэ ...шэвэда болож о, түсэбтэ ... жэлэй гурбадахи, ...дэхы жэлэй дүнгүү..., КПСС-эй XXIV съез... ба КПСС-эй ЦК-гай ...брини (1973 он) Пленү... шиидхэбэринүүдэй үн...өөр саашадаа бэелүүлхэ ...үлмэриингөө харгы за...дые зүбшэн хэлсэһэн...

...Республикын арадай ажа... элдэб һалбаринуудай ...йлэдбэриин түрүүшүүл, ...ин Федерациин пред...иинуудай ба эмхинүү..., хүтэлбэрилэгшэд, ин...нерно-техническэ хүдэл...илэгшэд, эрдэм наукын ... соёлой ажал ябуулаг..., партийна, совет, проф...зай, комсомолой органи...нуудай түлөөлэгшэд ...өөндэ хабаадаба. Зүб...ндэ хабаадагшадай 250 ...ниинь Социалис Ажа... Геройнууд юм.

...КПСС-эй ЦК-гай, СССР-... Министрнүүдэй Соведэй, ...ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ...ЦК-гай, РСФСР-эй Верхов... Соведэй Президиумэй ба ...правительствын харюусалга... хүдэлмэрилэгшэд, СССР-..., РСФСР-эй министрнүүд ...нэй хүдэлмэридэ ха...бааһан байна.

...КПСС-эй ЦК-гай Полит...бюрогой гэшүүндэ кандидат, ...РСФСР-эй Министрнүүдэй ...Соведэй Түрүүлэгшэ **М. С. Соломенцев** оролто үгэ хэлэ..., зүблөө нээбэ. КПСС-эй ...ЦК-гай, СССР-эй Министр...үүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ...ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан ...тү республикада барюулаг... болоһонтойнь дашарам..., КПСС-эй Централь... Комитедэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Россиин Федерациин правительствын үмэнэһөө зүблөөндэ хабаадагшадые, Россиин бүхы ажалшадые халуунаар амаршалаа. 1973 оной арадай ажахын түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ илажа гаран, иимэ үндэр дээдын шагналда хүртэбэ.

Үндэр дээдын хайра шагналда хүртэһөөрнь КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежнев зүблөөндэ хабаадагшадта, Совет Россиин промышленностиин, барилгын, транспортын ба арадай ажахын бусад һалбаринуудай хүдэлмэрилэгшэдтэ үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргэхые гуйгаад, коммунис байгуулалтын түсэбүүдые бэелүүлгэдэ шэнэ ехэ амжалтануудые туйлахыень, элүүр энхэ, зол жаргалтайгаар ажаһуухыень республикын ажалшадта хүсөө гээд М. С. Соломенцев мэдээсэ.

Совет Россиин ажалшадай туйлаһан амжалтануудые тэмдэглэхэдээ, манай республикын экономико, эрдэм наука, соёл культура саашадань түргөөр хүгжөөхэ шухала гэжэ Леонид Ильич Брежнев онсо анхаралаа хандуулһан байна. Научно-техническэ дэбжэлтын, ажалай бүтээсэ хэлбэришэгүй дээшэлүүлгын ашаар үйлэдбэриин ашаг үрэ али болохоор ехэдхэхэ шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй амаршалгын халуун дулаан үгэнүүд, һайн һайхан хүсэлэнгүүд манай партиин асари ехэ түсэбүүдые бэелүүлгэдэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ, эршэ зоригоо элсүүлэн үгэхэ мэдэрэл, хүсэл эрмэлзэл бидэнэй хүн бүхэндэ түрүүлнэ гээд М. С. Соломенцев хэлэбэ.

Республикын ажалшадай туйлаһан амжалтануудые тэмдэглэхэдээ, үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдые али бүхы талаһаань шүүмжэлхыгээр шэнжэлэн согсолхо, арадай ажахын түсэб ба социалис уялгануудые бэелүүлхэ, түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүдые хараалха гээшэ энэ зүблөөнэй гол зорилго болоно.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ленинскэ Центральна Комитедэй Политбюрое зүблөөнэй хүндэтэ президиумдэ ехэ дэбжэлтэтэйгээр һунгабад.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ **Н. К. Байбаковто** үгэ үгтэнэ. Габьяата шагналда хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй Центральна Комитедэй, Совет правительствын, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай үмэнэһөө зүблөөндэ хабаадагшадые, тэдээгээр дамжуулан Россиин Федерациин бүхы ажалшадые халуунаар амаршалаа.

Ороной арадай ажахые хүгжөөлгэдэ Россиин хүргэһэн туһые үндэрөөр сэгнэлгэ улам бүри һайнаар ажаллаха, түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи, тодорхойлхы жэлдэ шэнэ амжалтануудые туйлаха, партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгада бүтээсэ ехэтэй ажалаар харюусаха хүсэл эрмэлзэл түрүүлнэ гээд Н. К. Байбаков хэлэбэ.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, Россиин Федерациин ажалшад түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлэн, экономико хүгжөөхэ, арад зоной байдал һайжаруулха хэрэгтэ нилээд ехэ амжалтануудые туйлаһан байна.

1973 ондо промышленна үйлэдбэриин нийтэ хэмжээн, 1972 онойхитой жэшэбэл, 7,3 процентээр нэмэһэн байха юм. Промышленностьда ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ашаг олзо ехэдхэхэ жэлэй түсэб дүүргэгдээ.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ нефть, шулуу нүүрһэ, хара металлнуудай прокат ба минеральна үтэгжүүлгэнүүдые үйлэдбэрилгын хэмжээн 1973 ондо РСФСР-тэ дээшэлүүлэгдээ.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ, эдэнэй ассортиментыень үргэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха талаар республикын предприятинууд ехэ хүдэлмэри хээ.

Советскэ Союзай Коммунис партиин хараалһан хүдөө ажахые хүгжөөхэ нэгэдхэгдэмэл программын ашаар 1973 ондо Россиин Федерацида орооһо тарианай, мүн бусад ургамалнуудай үндэр баян ургаса хуряагдаһан байгаа. 1973 ондо үйлэдбэриин ба гэр байрын барилга хэхэ ехэ программа дүүргэгдээ.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр арад зоной байдал һайжаруулха хэмжээнүүд РСФСР-тэ үргэнөөр бэелүүлэгдэһэн байна гэжэ Н. К. Байбаков саашадаа хэлэбэ. 1973 ондо, хүн зоной хүртэсэдэ абажа харахада, 1970 онойхитой жэшэбэл, бодото олзо доход 14 процентээр, харин 1972 онойхиһоо 5,2 процентээр дээшэлһэн байна. 1971—1973 онуудта 24 миллион шахуу хүн зоной салин хүлһэн нэмээ.

РСФСР-эй предприятинуудта, колхоз, совхозуудта, барилгын, транспортын ба бусад эмхинүүдтэ 1973 ондо үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөн түсэбһөө гадуур ехэ продукци худалдаха гүрэнэй түсэбэй, социалис уялгануудай дүүргэлтэдэ һайнаар нүлөөлһэн байна гэжэ Н. К. Байбаков тэмдэглээ.

Социалис мүрысөөнэй үедэ түрүү хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй зохёохы олон үүсхэл дэлгэржэ, хүн зоноор үргэнөөр дэмжэгдэһэн байгаа. Эдэ бүгэдын ашаар ажалай бүтээсэ дээшэлүүлэгдэһэн, машина түхеэрэлгэнүүдые ашаглалга, продукциин шанар һайжаруулагдаһан, өөрынь үнэ сэн хямдаруулагдаһан байна. Хүдэлмэришэдэй түсэбүүдэй үндэһөөр ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө мүрысөө эмхидхэһэн Москвагай «Динамо» заводой коллективэй үүсхэлые энэ талаар дурдажа болоно. Алмаһан түүхэй эд ба материалнуудаараа нэмэлтэ продукци үйлэдбэрилхэ талаар Москвагай электро-вакуумна приборнуудые бүтээдэг заводой Г. Арефьевагай бригадын үүсхэл ехэ һайшаалтай. Ленинградтахи «Электросила», «Светлана», «Позитрон», оптико-механическа нэгэдэлнүүд үүсхэл эдэбхи гаргажа, шэнэ эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргалгын болзорые 1,5—2 дахин хороһон байна.

1973 оной арадай ажахын түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө промышленностиин, барилгын, транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр Москва, Ленинград хотонууд, Россиин Федерациин 26 автономито республика, хизаар, область, 367 предприятиин, барилгын ба эмхинүүдэй коллективүүд илажа гаран, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан тугуудаар шагнагдаһан байна. Эдэ бүгэдэ республика дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ ехэ амжалта илалтануудай туйлагдаһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

17 автономито республика, хизаар, область, 195 предприяти, эмхи РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй Улаан тугуудаар шагнагдаа.

Үндэр дээдын эдэ шагналнууд шэн габьяата ажал хүдэлмэриинь парти, правительствын үндэрөөр сэгнэһэнэй гэршэ болоно гээд Н. К. Байбаков тэмдэглээ.

Арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ Россиин Федерациин туйлай ехэ амжалтануудые туйлаһаниинь арсашагүй. Тиигэбэшье ушаржа байгаа дутуу дундануд тухай хэлэнгүй үнгэржэ болохогүй. Түсэбтэ табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдтэ промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалта, түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо, доогуур байгаа.

Үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха болзорой хойшо татагдаһанһаа уламжалан, хүндэ промышленностиин хэдэ хэдэн һалбаринууд ехэ гээгдэлдэ ороо. Нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхын тула арга нөөсэнүүд үшөөл бүрин хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Капитальна барилгада һомоглогдоһон мүнгэн хүсэд дүүрэнээр гаргашалагданагүй.

1974 ондо Россиин Федерациин ажалшад бүхы оронойнгоо арад зонтой ээм ээмээ ниилүүлэн дабшажа, ажалай шэнэ амжалтануудые туйлахаар зоригжонхой гээд Н. К. Байбаков хэлэбэ. Манай Эхэ ороной хүсэ шадалые саашадань хүгжөөн бэхижүүлхын аша туһада, совет хүнүүдэй жаргалта байдалай аша туһада түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ ажалай шэнэ баатаршалгануудые гаргаха гэһэн ленинскэ партиин дайшалхы уряа манай арад зондо политическэ, ажалай эдэбхи нэмээһэн байна.

1974 оной түсэбэй үндэһөөр РСФСР-эй арадай ажахын бүхы һалбаринууд хүгжөөгдэхэ юм. Энэ түсэбүүдые дүүргэхэдээ, үлүүлэн дүүргэхэдээ, оронойнгоо экономикын саашанхи хүгжэлтэдэ нилээд ехэ туһа хүргэхэбди.

Республикын ажалшад шэнэ жэлые эдэбхитэй һайнаар эхилээд, 1974 оной январь һарын түсэбые амжалтатайгаар дүүргээ. Нёдондо жэлэй январиин дүнгүүдтэй жэшэбэл, промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 9,4 процентээр дээшэлһэн байна.

Уласхоорондын байдалай асуудалнуудта тогтоходоо, манай ороной ленинскэ гадаадын политика бэелүүлгэдэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев сэгнэшэгүй туһа хүргэнэ гээд Н. К. Байбаков тэмдэглээ.

Уласхоорондын шахардуу байдал һуларуулхын, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангахын тула Советскэ Союз, бусад социалис оронууд ехэ хүсэлэл оролдолго гаргана.

Эгээл иимэһээ манай орон дотор коммунизм байгуулхын аша туһада, эб найрамдал бэхижүүлхын, бүхы арадуудай эрхэ сүлөө, бэеэ дааһан байдал хамгаалхын аша туһада КПСС-эй Центральна Комитедэй, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой, Леонид Ильич Брежневэй эдэбхитэй, шууд сэхэ ажал ябуулгые совет хүнүүд халуунаар һайшаан дэмжэнэ бшуу.

Россиин Федерациин амжалтанууд СССР-эй бүхы арадуудай туйлалтануудтай таһаршагүй холбоотой юм. Аха дүүгэй хани барисаан, социалис интернационализм СССР-эй ба бүхы союзна республикануудай түгэс хүгжэлтэ хангана гэжэ Н. К. Байбаков тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан тугые Н. К. Байбаков Россиин Федерациин түлөөлэгшэдтэ зүблөөндэ хабаадагшадай нэрьемэ альга ташалган доро барюулба.

***

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневэй Россиин Федерациин ажалшадта эльгээһэн амаршалгые бидэ, зүблөөндэ хабаадагшад, омогорхол баяртайгаар угтабабди гэжэ КПСС-эй МГК-гай секретарь **Л. И. Греков** хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1973 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд Москва хотын коммунистнуудые, бүхы ажалшадые шэнэ амжалта илалтануудта зоригжуулһан байна.

Партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгада, 1974 ондо бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолнуудта харюусан, Москвагай ажалшад гүрэнэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ талаар социалис үндэр уялгануудые абаһан байна. Промышленна продукци гүрэндэ худалдаха түсэбөө декабриин 26-да дүүргэхые шиидээбди.

Удаань Магнитогорско металлургическа комбинадай булад хайлуулагша **Ю. С. Карташов**, КПСС-эй Ленинградска обкомой секретарь **Ю. Ф. Соловьев**, «Кузбассуголь» комбинадай «Октябрьская» шахтын бригадир **Ю. П. Черепов**, Фурмановска ээрэлгэ-нэхэлгын хоёрдохи фабрикын утаһа ээрэгшэ, Социалис Ажалай Герой **Е. Г. Амосова**, Нижневартовска үрэмдэлгын хүдэлмэриин управлениин мастер, Социалис Ажалай Герой **Г. М. Левин**, Ростовско областной гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **С. Н. Сабанеев**, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин тоолон тодорхойлолгын түбэй директор, академик **Г. И. Марчук**, КПСС-эй Волгоградска обкомой секретарь **С. Е. Крылов**, «Камгэсэнергострой» нэгэдэлэй «Спецстрой» гэжэ управлениин комсомол-залуушуулай бригадын хабсаргагшадай бригадир **Р. Н. Ганеев**, Ижевскын «Нефтемаш» заводой директор **В. В. Емельянов**, Горькиин облсовпрофой түрүүлэгшэ **М. Ф. Муравьев**, Саранска электроламбын заводой слесарь заһабарилагша, Социалис Ажалай Герой **В. И. Бубнов**, Уралмашзаводой ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь **В. Г. Шерстобитов**, Главмосстройн «Зеленоградстрой» управлениин нэгэдхэгдэһэн бригадын бригадир, Социалис Ажалай Герой **Н. А. Злобин**, Норильска геолого-бэдэрэлгын нэгэдхэгдэһэн экспедициин начальник **В. А. Тушанов** болон бусад зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

***

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **М. С. Соломенцев** зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ.

(ТАСС).

БОРЬЁОГОЙ ТАЛА ШЭНЭ ГАЗАР ХАХАЛГААР ХХ ЖЭЛ ҮРЭЖЭЛТЭЙ

«СССР-эй хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» Тогтоол КПСС-эй ЦК-гай Пленум 1953 оной сентябриин 7-до баталан абаһан юм. Энэ Тогтоол орон дотор газар таряалангай, мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, бэлэдхэхэ хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн байна. Тэрэ үедэ мал ажал илангаяа бирагүй байһан. Малай ашаг шэмэ тон бага, мал олооророо үхэл гарзада ородог, эхэ мал олооророо һубайрдаг һэн. Һайн шанартай үбһэн, силос, корнеплод хартаабха гэхэ мэтэ тэжээл багаар бэлэдхэгдэдэг байгаа. Эдэ бүхы дутагдалнууд тухай заажа, хүдөө ажахыда тэрэнние усадхаха хэмжээнүүдые хараалаа бэлэй.

ЦК-гай сентябриин (1953 он) Пленумэй шиидхэбэрние бодото дээрэнь бэелүүлхын тулада хүдөө ажахын үйлэдбэриин үндэһэ һуури болгошо таряан ажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ Коммунис парти оролдоо һэн. Казахстанда, Сибирьтэ, Поволжидо, Хойто Кавказда болон ороной бэшэшье районуудта шэнэ, боро газар хахалагдажа захалаа. Тиигэжэ энэ үедэ ороoһо таряа абалгые эрид дээшэлүүлхэ арга олгоһон байна.

«Орон дотор ороoһо таряа үйлэдбэрилгые саашадань дээшэлүүлхэ ба шэнэ боро газар ашаглаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай Тогтоолой 1954 оной мартын 2-то баталагдаһанай һүүлээр Борьёогойнгоо үргэн талада шэнэ газар хахалжа эхилээ бэлэйбди. Тэрэ үедэ, 1954 оной январиин 1-нэ 5970 гектар хахалагдадаг газартай, 5179 гектар сабшалантай, 29131 гектар бэлшээритэй байгаабди. 2209 гектарта ороoһото ургамал, 1604 гектарта зелёнко болохоор обёос, 40 гектарта корнеплод таригдадаг һэн. Кукуруза, олон жэлэй ногоон таригдадаггүй байһан юм. 1953 ондо гектар бүриһөө 1,4 центнер ороoһото таряа, 7 шахуу центнер үбһэнэй хуряагдадаг байһые хараада абабал, тэрэ үедэ нилээд олошорһон ниитын адууһа малые үблэ тэжээлээр хангалга ямар бирагүй байһаниинь элитэ ааб даа. Тиихэдэ совхоз 806 үхэртэй, 20600 хонитой, 420 гахайтай, 400 моритой байгаа. Хонин бүриһөө 2,5 килограмм нооһон хайшалагдадаг, үнеэн бүриһөө 1000 килограмм һүн һаагдадаг, 100 үнеэн бүриһөө 90 тугал, 100 эхэ хонин бүриһөө 85 хурьган, гол эхэ гахай бүриһөө 10 поршоонхо абтадаг байһан. Малай ашаг шэмын тон бирагүй, бага байһаниинь энээн дээрэһээ элирнэ.

Тэрэл 1954 ондо совхоздомнай шэнэ газар ехээр, түргэнөөр хахалагдажа эхилһэн юм. Комсомолой путевкоор, партийна, советскэ болон захиргаанай органуудай дурадхалаар 240 айл совхоздомнай нүүжэ ерээ һэн. Техникэшье олоор абтаба. 1954 оной эхеэр оройдоол 20 трактортай (тэдэнэрэймнай 11-ниинь «Универсал» түхэлэй трактор) байгаа һэмди гэжэ мүнөө һанахада этигэмээр бэшэ шэнги. Тэрэ сагта эдэ тракторнууд хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэ дүүргэһэн байгаа ааб даа. Гэбэшье шэнэ, боро газар хахалха болоходо тэдэ тракторнууд хүсэ багатай, хуушарһан, сагай эрилтэдэ харюусажа шадахагүй байба. Тиихэдэ 5 автомашинатай, таряа хуряаха 5 комбайнтай бэлэйбди.

Газар хахалагшад түрүүшээр хүшэр хүндэ эрхэ байдалда ажаллаха баатай болоо. Совхозой түб Белоозерск тосхондо тэрэ үедэ 40 гэр, Нугада — 13, Таһархайда 10 гэр байһан. Харин мүнөө малай байрануудта, хээрын стануудта баригдаһан гэрнүүдые тоололсонгүйгөөр эдэ тосхонуудта 600 гаран һаруул уужам байшан гэрнүүд бодхоогдонхой. Шэнэ газар хахалхаяа ерэһэн түрүүшын хүнүүд ямар байдалтай байгааб? Тэдэнэр вагончигууд, майхангууд соо байдаг бэлэй. Радиошье, зайн галай гэрэлшье, клубуудшье байгаагүй. Кинофильмнүүд хаа-яа харуулагдаха, газетэ, журналнууд саг болзортоо ерэхэгүй.

Шэнэ газар ашаглагшадай тусгаар отделени Сагаан-Хүтэлдэ байгуулагдаа һэн. Тэдэнэрэй томодхогдоһон хоёр бригада нэгэ сезон соо Сагаан-Хүтэлдэ 5200 гектар шэнэ газар хахалба. Нугада, Таһархайда нүүжэ ерэһэн шэнэ айлнууд баһал иимэ эрхэ байдалда ажаһуугаа, ажаллаа. Тунга газар ашаглахаяа ерэһэн түрүүшын хүнүүдэй тон ехэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр, эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр ажаллаһые һанахада гайхамааршье, омогорхомоороршье байдаг. **Оройдоол нэгэ сезон соо Борьёогой талада 9025 гектар шэнэ газар ашаглагдаба.** Ургаса тон багаар үгэдэг, хаягдашаһан бэлшээри, сабшалан хахалагдаа һэн.

1955 оной хабар совхоздомнай таряалангай хубаарилга нилээд ехээр хубилгагдаба. Ороoһото ургамал таридаг газарай талмайе 5081 гектарта хүргэбэбди. Тусхайлан хэлэхэдэ, хоёр дахин ехэ болгогдоо бэлэй. Зелёнко таридаг талмай 1604 гектарһаа 2147 гектарта хүргэгдэбэ. Борьёогой талада кукуруза 91 гектарта, олон жэлэй ногоон 511 гектарта таригдаба. Энээнэй ашаар тэрэл 1955 оной намар баян ургаса хуряагдажа, малай тэжээл элбэг дэлбэгээр бэлэдхэгдэбэ. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлһэнэй ашаар адуу малайнгаа тоо толгойе олошоруулха арга бидэнэртэ олгогдобо. Совхозой ажалшад хонидойнгоо тоо толгойе 20600-һаа 24976-да хүргэжэ, хонин бүхэнһөө 300 граммаар ехэ нооһо хайшалба. Анхандаа үнеэн бүхэнһөө 1000 килограмм һүн һаагдадаг байбал, энэ тоо 1324 килограммда хүргэгдэбэ.

Шэнэ ба боро газар хахалагдаһанай аша туһаар үйлэдбэрние эрхилэлгэ эрид хубилгагдаһан, һуурин тосхонууд болбосон түхэлтэй болгогдоһон, зоной ажаһуудал үндэһөөрөө һайжаруулагдаһан байха юм. Ороoһото болон тэжээлэй ургамал ехээр таридаг болоходоо, мал ажалаа, илангаяа хонин ажалые ондоогоор эрхилхэ аргатай болоо һэмди. Хэрбээ 20 жэлэй саада тэс үбэлэй сагта хонидые эдеэлүүлхэ гээшые мэдэдэггүй, гансал хагданда адуулжа ондо ородог байгаа һаа, мүнөө хээрэ бэлшээхэһээ гадна, тэжээлэй 160—180 единицэ хонин бүхэндэ гаргашалнабди. Талха тарянанай зүйл, эрхим шанартай үбһэн, ногооной витаминтай гурил хонидые эдеэлүүлхэ рациондо оруулагдана. Нэмэлтэ тэжээл болгогдон, эхэ хонидто эдеэлүүлхэ обёос, малай байра бүхэнэй хажууда 30 гектар хүрэтэр зеленко таригдана.

Элбэг дэлбэг тэжээл бэлэдхэдэг болоһоной ашаар бидэнэр бүхы һүрэгөө шэнээр хубаарилха, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри нэгэ жэгдээр ябуулха, хонин ажалай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ аргатай болоһон байнабди. **Хэрбээ 1954 ондо минил 504 центнер нооһо хайшалһан байбал, юһэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй туршада дунда зэргээр жэлдээ 1330 центнер нооһо хайшалһан,** 1934 центнер хониной мяха абаһан һаа, жэл соо энэ тоогоо 4700 центнертэ хүргэһэн байна бшуубди. Совхоздомнай хонидой тоо, мүнөө үедэ 36090 болоо, тиихэдэ эхэ хонид 1954 ондо 6232 байбал, 15345-да хүргэгдөө гээшэ.

Имагтал малда үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэдэг болоходоо бидэнэр хэдэн жэлэй саада тээ хонидоо зуһагтань үрэжүүлхэ, ехэ нооһо абахын тулада эрьенүүдые олоор бариха аргатай болоо һэмди. Зуһагтань үрэжүүлһэн хонид ашаг үрэ ехэтэй байдаг гэжэ эндэ дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэнэй үлүү гэжэ һананаб. Зүгөөр урдань эмэ түлгэнүүдые үрэжүүлдэг байхадаа, тэдэйһээ үсөөн, жэжэ хурьга абадаг, хонидһоо бага нооһо хайшалдаг байгаабди. Теэд мүнөөшье Зэдын аймагта тиимэ ажахынууд үшөөл бии байһаар.

Манай совхоздо энэ талаар юун хэгдэнэб? Ахалагша хонишон Дмитрий Яковлевич Свистуновой отарые жэшээ болгон хаража үзэе. Тэрэ нэгэдэхи классай 630 зуһагуудые 1969 ондо даажа абаһан юм. 1970 ондо түрүүшынхеэ түрүүлхэдээ, 100 хонин бүхэнһөө 115 хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 4700 грамм нооһо хайшалһан байна. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ хоёрдохёо түрүүлхэдээ, 100 хонин бүхэнһөө 127 хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 4560 грамм нооһо хайшалһан байха юм. 1972 ондо Дмитрий Яковлевич зууһаа 134 хурьга абажа, хонин бүхэнһөө 5125 грамм нооһо хайшалаа бэлэй. Тиихэдэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ тэрэ гайхамшагта амжалта туйлаа. 100-һаа 156 хурьга абаһан, хонин бүхэнһөө 4170 грамм нооһо хайшалһан байна. Энэшье жэлдэ амжалта туйлахаар ажаллажа байнхай. Зуһагтань үрэжүүлхэдэ иимэ һайн үрэ дүн үгэнэ бшуу. Мүноо жэлдэ Д. Я. Свистунов түл абалгаар табан жэлэйнгээ даабари үлүүлэн дүүргэхэ.

Манай суута хонишон Гасарун Лубсанович Рабдаев эдэ жэлнүүдтэ баһал амжалтатай ябаа. Зуун эхэ хонин бүриһөө жэл бүри 115—125—124—136 хурьга абажа түлжүүлээ. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлдэ малшадай дунда дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгөөр хонин ажалда олон жэлдэ хүдэлжэ, амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Гасарун Лубсанович Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө.

Хонидой үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри оролдосотойгоор ябуулһанайнгаа ашаар Забайкалиин үүлтэрэй буряадай түхэлэй нарин нооһотой хонидтой болоообди. СССР-эй Хүдөө ажахын министерство нёдондо зун иимэ шэнэ үүлтэрэй хонид бии болоо гэжэ баталаа. Манай совхоз ашаг шэмэ ехээр үгэдэг нарин нооһотой хонидтой болохо талаар республикын олохон ажахынуудта саг үргэлжэ туһаламжа үзүүлдэг, үүлтэртэ хони үсхэбэрилдэг ажахы болонхой. Ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө манай совхоз 1967 ондо гүрэн түрын эгээн дээдэ шагнал — Ленинэй орденоор шагнагдаа һэн. Совхозой 178 хүдэлмэришэд гүрэнэй шагнал хайрада хүртэлсөө. Тэдэнэрэй олонхинь хонишод.

Мүнөө совхознай жэлдээ дунда зэргээр 70000 центнер ороoһо таряа хуряажа абана. Сагай уларилай таагүй байгаашье һаань, һүүлэй хоёр жэлэй туршада гектар бүриһөө 4,7—14,5 центнер ургаса хуряагдаа. **1954 ондо ороoһото ургамалай бүхы тарилга 2209 гектар байһанаа, мүнөө 8886 гектарта хүргэгдөө гэхэ гү, али 4 дахин ехэ болгогдоо.** Сабшалангай гектар бүриһөө 24,5 центнер үбһэн хуряагдана.

Ороoһото болон тэжээлэй ургамалнуудые таридаг газараа үргэдхэһэнэй ашаар гансал хонидто эдюулхэ 36000 центнер талха тарянанай зүйл, 48000 центнер зелёнко, 3000 центнер ногооной витаминтай гурил жэл бүри бэлэдхэхэ аргатай болообди. Малда эдюулхэ тэжээлтэй болоходоо жэлдээ дунда зэргээр зуун хонин бүриһөө 104 хурьга абадаг, 4,0 килограмм нооһо хайшалдаг болоһон байнабди. Уридшалан тооложо гаргаһанай ёһоор, байгша ондо зуун хонин бүхэнһөө 105 хурьга абаха, хонин бүриһөө 4,1 килограмм нооһо хайшалжа шадаха байнабди. Мал ажалай бэшэшье һалбари нилээд хүгжөө. **1954 ондо үнеэн бүхэнһөө 1000 килограмм һү һаадаг байбал, үнгэрэгшэ жэлдэ 2592 килограммда хүргөөбди.** 100 үнеэн бүриһөө 130 тугал абаабди.

Совхозой хүдэлмэришэдэй ажалай болон ажаһуудалай эрхэ байдал танигдахаар бэшэ болотороо хубилаа. 1954 ондо совхозой бүхы отделенинүүдтэ эд бараа худалдадаг нэтэ магазинтай байбал, мүнөө 7 магазин, 2 автолавка бии. 1954 ондо Белоозерск орой нэгэ эхин һургуулитай байһан. Шэнэ, боро газар ашаглажа эхилһээр тэбхэр арбан жэлэй үнгэрөөд байхада — 1964 ондо 600 үхибүүдэй һураха дунда һургуули нээгдээ бэлэй. Совхозой түб тосхондо 360 хүнэй һууритай соёлой байшан, Нугада, Таһархайда хүдөөгэй клубууд баригдаһан байна. Бүхы отделенинүүдтэ библиотекэнүүд хүдэлнэ, үнгэрэгшэ жэлдэ Белоозерскдо хүүгэдэй хүгжэмэй һургуули нээгдээ. Совхозой айл бүхэндэ радио бии, үдэшэндөө телевизорнүүдэй сэнхир экран яларна.

Совхозой үйлэдбэриин материально-техническэ бааза мүнөө бэхижүүлэгдэнхэй. **Совхознай 83 трактортай, тэрэ тоодо гэнжэтэ 41, «К-700» түхэлэй хоёр трактортай. Бүхыдөө 37 автомашинатай гээшэбди. Энэ жэлэй таряа хуряалгада 46 комбайн гараха байна.** 40 автомашинын гараж, 25 трактор заһабарилха мастерской ашаглалгада үгтэнхэй.

Борьёогой талын шэнэ газар ашаглаһан ушар сэгнэшэгүй ехэ удха шанартай. Ленинэй орденто Борьёогой совхозой ажалшадай ажабайдалда, ажалаа эрхилэлгэдэ тон һайн нүлөө үзүүлээ. Шэнэ газар ашаглалга иигээд дүүрээ гэжэ хэлэжэ болохогүй. Юуб гэхэдэ, энэмнай дундаршагүй баялиг болоно ха юм. Манай гандадаг тала нэгэ хэдэн жэлэй үнгэрхэдэ ундалуулагдадаг болохо хараатай. Борьёогой уһалууриин хүсэ ехэтэй системэ ашаглалгада үгтэхэ. Энэ хадаа ороoһото болон тэжээлэй урмалнуудай тогтууритай баян ургаса хуряаха арга олгохо юм. Иигэжэ ниитын малай, илангаяа хонидой тоо толгой улам олошорхо, ашаг шэмэнь дээшэлхэ байна.

Б. ХОМУТОВ,
Ленинэй орденто Борьёогой совхозой директор.

Манай фотокорреспондент Сергей Балдуевай буулгаһан энэ зураг дээрэ — Хурамхаанай аймагай Гааргын совхозой ахалагша хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цыбикжап Аюшеевна Бадмаева. Суута хонишоной даадаг отарада мүнөө хонидой түл абалга түлэг дундаа.

Хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 120 хурьга абахаар шиидэнхэй. Март һарын дүүрэтэр түс отарада хурьга абалга дүүрэхэ юм.

ПАРТИЙНА ХРОНИКО

ШЭНЭ БИЛЕДҮҮД БАРЮУЛАГДА

Буряадай хүдөө ажахын институдай коммунистнууд байгша оной февралиин 25-һаа эхилжэ, партийна биледүүдээ һэлгэжэ эхилбэ.

Багша Ленинэй дүрэ зурагтай партийна шэнэ биледүүдые КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр В. Н. Вовк институдай үнинэй коммунистнуудта, багшанар болон студентнэрэй эдэбхитэдтэ, баяр баясхалангай оршон байдалда барюулжа, халуунаар амаршалаа. Хамагһаа түрүүлэн партийна биледээ һэлгэхэ хүндэдэ хүртэгшэдэй тоодо 1927 онһоо партиин гэшүүн, газар ажалай кафедрын доцент М. И. Веселов, 1939 онһоо КПСС-эй гэшүүн, КПСС-эй түүхын кафедрын ахалагша багша П. И. Гершман, доцент М. Б. Иванов, 1941 онһоо хойшо партиин гэшүүн, хүдөө ажахын үйлэдбэри эрхилэлгын кафедрые даагша В. Н. Мададаев, институдай ректор, доцент К. Д. Миронов, профессорнүүд В. Я. Суетин, К. Т. Мункоев, студентнэр Г. А. Данилова, Р. П. Магатыков, В. [...]ронин болон бусад [...] Энэ үдэр бүхыдөө [...]дай гушаад коммун[...]та партийна шэнэ би[...] барюулагдаа.

Шэнэ биледүүдые [...]рюулгын болоходо [...]ститудай коммунист[...] зүгһөө ректор К. Д. [...]нов, студентка Г. А. [...]лова болон бусад үгэ [...]һэн байна.

А. ПАРШ[...]
Буряадай хүдөө а[...] институдай парт[...] секретариин ор[...]

СЕКРЕТАРЬНАРАЙ СЕМИНАР

Улаан-Үдын аймагай колхоз, совхозуудай, промышленна предприятинуудай эмхи зургаануудай партийна организацинуудай секретарьнарай семинар боложо дүүрэбэ.

1973 оной дүнгүүд, 1974 ондо бэелүүлэгдэхэ хараа зорилгонууд тухай асуудалаар КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь К. К. Шомоев элидхээ. Мүн арадай хиналтын аймагай комитедэй түрүүлэгшэ М. Ф. Рыжаков «Арадай хиналтын постнууд болон бүлэгүүдэй хүдэлмэри һайжаруулха талаар аймагай партийна организациин дүүргэхэ зорилгонууд тухай», партиин райкомой секретарь Т. И. Федотов «Эхин организацинуудай ябуулдаг парти доторой хүдэлмэри һайжаруулха тухай», КПСС-эй райкомой таһагые даагша Г. И. Довгань «Саарһан хэрэг хүтэлбэри гуримшуулха тухай» асуудалнуудаар элидхэлнүүдые хэбэ.

КПСС-эй обкомой [...]рогой гэшүүн, а[...] хиналтын республ[...] комитедэй түрүү[...] И. Д. Черняков э[...]минарай хүдэлм[...] хабаадалсаа.

Семинарта хаба[...] сагшад «Знание» б[...]мэй лектор М. Ф. [...]деевэй уншаһан ула[...]рондын байдал [...] лекци шагнаба.

А. НАГАСЛА[...]
«Коммунизмын ту[...] газетын хүдэлмэри[...]

ЖЭЛ СОО НУГАҺАНАЙ 4000 ЦЕНТНЕР МЯХАН

КУЙБЫШЕВСКА ОБЛАСТЬ. **Большечерниговскэ районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз түсэбтэ табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй туршада гүрэндэ нугаһанай 6900 центнер мяха тушааһан байна.**

Энэ жэлдэ тус колхоз 4000 центнер нугаһанай мяха абаха түсэбтэй юм. Колхоздо эхэ нугаһад олон, минеральна болон витаминтай холимог тэжээлээр дутамаггүй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эхэ нугаһадай һүрэг.

ТАСС-ай фотохронико.

Буряадай хүдөө ажахын институдай һуралсалай «Байкал» гэжэ ажахын һаалишад ганса Улаан-Үдын аймагта бэшэ, бүхы орон доторoo суурхадаг. Эндэ жэлһээ жэлдэ үнеэдэйнь ашаг шэмэ дээшэлдэг. Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, гурбадахи жэлэй даабаринуудые үлүүлэн дүүргэһэн түрүү һаалишадай тоодо Гүрэльбын фермэдэ үнинэй ажалладаг Прасковья Федоровна Иванова оролсоно. Прасковья Федоровна үнгэрһэн жэлдэ үнеэн бүриһөө 4500 килограмм һү һаахаар уялга абаһан юм. Шударгы бэрхээр ажаллаһанайнгаа ашаар нүхэр Иванова абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ, үнеэн бүриһөө 4.564 килограмм һү һаагаа.

Табан жэлэй тодорхойлхы, дүрбэдэхи жэлдэ түрүү һаалишан бүри дээгүүр уялга абанхай. Энэ жэлдэ тэрэ үнеэн бүриһөө 4.700 килограмм һү һааха гэһэн эрмэлзэлтэйгээр ажаллажа байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Байкал» гэжэ һуралсалай ажахын һаалишан П. Ф. Иванова.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨХЭ ГОЛ АРГА ЗАМ

ХҮДӨӨ АЖАХЫН томодхогдоһон үйлэдбэриин продукци ехээр үгэдэг ба олзотой байһаниие, техникэ, эрдэм наукын туйлалтануудые ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ, гаргашыень бага болгохо арга олгодог байһаниие мүнөө арсаха хүн үгы ёһотой. Хүдөө ажахын үйлэдбэрние али болохоор томодхолго хадаа олохон оронуудта хэгдэжэ байһан мүнөө үе сагай эрилтын бэелэл мүн. Гэбэшье социальна элдэб байгуулалтатай оронуудта өөһэд өөһэдтэнь зохисотой хуули ёһоор хүдөө ажахын үйлэдбэри томодхогдоно гээшэ.

Капиталис оронуудта энэ үйлэдбэрние томодхохо хэрэгые урагшань дабшуулдаг гол хүсэн юун бэ гэхэдэ, эгээл ехэ олзо доходой түлөө хёмороотой, үрдилдөөтэ тэмсэл болоно. Үрдилдөөтэ тэмсэл соогуур тэсэжэ, илажа гарахын тула «Ниитын дэлгүүрэй» монополис капитал хүдөө ажахын үйлэдбэриин талаар нэгэдүүлэгдэһэн политика бэелүүлдэг байха юм. Тэрэнниень тодорхойлон хэлэбэл, жэжэ ба дунда зэргын шадалтай таряашадай ажахые усадхажа, капиталис томо предприятинуудые али болохоор дэмжэхые оролдоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ Баруун Европын ба Американ түбидэшье таряашадай ажахын үгырэл үсөөрхэ, элдэб баяшуулай мэдэлдэ хүдөө ажахын үйлэдбэриин улам ехээр ороход ябадал түргэдэжэ, эдеэ хоолой үнэ сэн дуран соогоо тогтоон, айхабтар ехэ олзо доход абаха арга тэдэндэ олгоно.

«Совет оронеймнай социалис хүдөө ажахы 31 мянгаһаа дээшэ томо колхоз, 16 мянга шахуу совхозой бааза дээрэ үндэһэлжэ, КПСС-эй аграрна политикатай сүм таарууу зохидоор хүгжөөгдэнэ гээшэ. Түрэл партимнай аграрна политикын гол зорилгонь юуб гэхэдэ, хүн зонойнгоо улам ургажа байһан эрилтые эдеэ хоолоор, промышленностиие — түүхэй эдээр гүйсэд дүүрэнээр хангаха хэрэг болоно. Һүүлэй үедэ манай ороной хүдөө ажахы хараа байса бэхижээ, материально-техническэ ба научно-бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ гараа. Иимэ эрхэ байдалда коммунис партимнай хүдөө ажахые бүхы хэмжээгээр ашаг үрэ ехэтэй болгохо асуудал түрүүшын ээлжээндэ табина, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүд дотор онсо тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, ажахынуудые тусхай шэглэлтэйгээр хүгжөөхэ ба саашадань бүри томодхохо, хүдөө ажахын үйлэдбэрние индустриальна үндэһэ һууритай болгохо гэшэ энэ шухала зорилгые бэелүүлхэ гол хараа шугамуудай нэгэн мүн. «...Манай хүдөө ажахын ерээдүйе тодорхойлхо хэрэг тухай хэлэгдэнэ. Гэбэшье энэ ехэ, тон шухала хүдэлмэри бэелүүлхэдээ бидэнэр өөһэдынгөө алдуу эндүүһээ, дабшалтаяа сагһаань урид ахиха ябадалһаа һэргылхэ ёһотойбди. Тусхай шэглэлдэ оролгые гүнзэгырүүлгэ ба үйлэдбэрние промышленна үндэһэ һуури дээрэ табилгын алишье үедэ экономическа һайн бодомжотой, алишье талаараа бэлдэгдэһэн байха зэргэтэй», — гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев хэлэһэн байна.

Ороoһо таряа ургуулха талаар мэргэжэһэн ехэ үйлэдбэри манайда байгуулагдаһаар үнинэй. Ороoһо таряа ургуулдаг колхоз болон совхозууд таряалангай айхабтар ехэ газартай, мүнөө үеын хүсэ ехэтэй трактор, таряа хуряадаг комбайнуудтай, автомобильна транспорттай, бусадшье машинануудтай гээшэ. Полевой гол хүдэлмэринүүдынь гүйсэд оньһожоруулагданхай. Тиимэ дээрэһээ 1973 ондо оронеймнай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд эгээл ехэ ургаса — 222,5 миллион тонно ороoһо хуряаха аргатай болоһон байна бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ мал ажал дээрэ үйлэдбэри томодхохо ба тусхай шэглэлтэй болгохо асуудал улам хүгжөөгдэһэн гээшэ. Промышленна үндэһэ һуури дээрэ мал ажалай продукт үйлэдбэрилгые хүгжөөхэ талаар ехэ хэмжээ ябуулганууд юһэдэхи табан жэлэй түсэб дотор хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ байна. Колхоз, совхозуудта мал ажалай оньһожоруулагдаһан фермэнүүд баригдана. Үхэрэй, гахайн мяха, һү ба бусад продукт үйлэдбэрилхэ талаар городууд шадар гүрэнэй, колхозой, колхоз хоорондын томо комплекснууд байгуулагдана. Энэ хэрэгтэ эрдэм наукын, техникын мүнөө үеын туйлалтанууд үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүдээр хангагдаһан үйлэдбэриин бүхы процессүүдэй оньһожоруулга, автоматизацилга хангаха мал ажалай томо предприятинуудые байгуулха талаар яһала дүй дүршэлтэй болообди. Жэл соо 108, 54, 24,12 мянган толгой гахай, 10 мянган толгой залуу үхэр тэжээн таргалуулха гүрэнэй мал ажалай ехэ комплекснууд типовой проектээр баригдажа эхилэнхэй. Мүнөө орон доторнай мал ажалай тусхай шэглэлтэй гурба мянгаһаа дээшэ комплекс, шубуунай мянга шахуу фабрика тоологдоно. Юһэдэхи табан жэлэй түсэбтэй зохилдуулан 1971—1975 онуудта гүрэнэй мал ажалай мянгаһаа дээшэ, колхозуудай ба колхоз хоорондын 1.500 томо комплекс, шубуунай 500 фабрика ашаглалгада үгтэхэ юм.

Колхоз, совхозуудай хүсэ шадалаа хамтадхан, колхоз хоорондын, совхоз хоорондын, тэрэшэлэн колхозно-совхозно предприятинууд: мал ажалай фермэ ба комплекснуудые, шэмэ ехэтэй тэжээл үйлэдбэрилдэг предприятинуудые байгуулдаг боложо байһан ушар нёдондо жэлэй декабрь һарада болоһон КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум һайшаан тэмдэглээ һэн. Хүдөө нютагуудта ажахынуудай хоорондоо хамжажа хүдэлхэ хэрэгэй ашаг ехэтэй ба саашадаашье ашатай туһатай байхыень һүүлэй жэлнүүдэй дүршэл харуулна. Жэшээнь, Тамбовско областьдо ажахы хоорондын мал шахан таргалуулха, томо предприятиин барилгада 40,5 миллион түхэриг гаргашалагдаһан юм. Түрүүшын табан жэлэй туршада барилгада хубияа оруулһан колхозууд, 85 миллион түхэригэй олзо доход абаа. Украинада холимол тэжээл үйлэдбэрилдэг колхоз хоорондын, оньһожоруулагдаһан 200 предприяти үлүү гаргашагүйгөөр ашаглагдажа байна. Киев шадарай тиимэ нэгэ завод барилгада хубитаяа оруулһан 22 колхоз, үшөө 13 ажахы, тэрэ тоодо шубуунай нэгэ фабрика хангана. Табан жэлэй эсэс болотор тиимэ үшөө 130 предприяти баригдаха. Украинын холимол тэжээл гаргадаг заводууд жэл соо найман миллион тонно хүрэтэр продукци үйлэдбэрилнэ.

Үйлэдбэри томодхохо ба тусхай шэглэлтэй болгохо, ажахынуудай хоорондоо хамжан ажаллаха гурим хүгжөөлгэ, поли болон фермэнүүдтэ ажалай индустриальна онол арга хэрэглэхэ — хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгын гол арга зам болоно. Коммунис партимнай зохёоһон, мүнөө бэелүүлэгдэжэ байһан экономическа, политическэ ба эмхидхэлэй хэмжээнүүдэй манай орондо социалис томо хүдөө ажахын үлэмжэ һайн талые гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ арга олгоһониие [...] жэл эли тодоор [...] Колхозно-совхозно [...]рние хүгжөөлгэдэ, [...]ческа ашаг үрые дэ[...]гэдэ, энэ үндэһэ һуу[...] совет арадай байд[...] һайжаруулгада эдэ [...]нүүд эрид шууд нү[...]

Гэбэшье хүдөө аж[...]лэдбэрние томодхохо [...]хай шэглэлээр мэр[...]гын түрүү үүргэ дэ[...]лэгдэһэнээр хизаа[...]гүй. Мал ажал ба бу[...]баринуудые пром[...] үндэһэ һуури дээрэ [...] ябадал хүдөө нютаг[...]циально-экономическ[...]ла хубилалтануудые [...] байна. Гараар хэг[...]дэ хүшэр ажал маш[...]сэндэ оруулагдана [...] нютагуудта олон [...] гэжэл — оператор, [...]чик, слесарь гэхэ м[...] болоо, хүдэлмэр[...] шадабари мэргэж[...]лүүлэгдэнэ, хүдөө [...] хүдэлмэрилэгшэд[...]на хэмжээн дээшэл[...]

Ажахы хоорондын [...] предприяти ба нэг[...] гансахан хүдөө ажа[...]дукци үйлэдбэри[...]лүүлхэ хэрэгтэ туһа[...]шэ, харин социаль[...]ла зорилго шиид[...] колхозно үйлэдбэри[...]жээе үргэдхэжэ, кол[...] гүрэнэй зөөринүүд[...]дохи илгаае бага [...] Энэ хадаа Советск[...] Коммунис партиин [...]ма соо заагдаһан [...]нуудай нэгэн мүн.

Глеб СПИРИДО[...]
АПН-эй поли[...] шэнж[...]

II. ЗАЛУУШУУЛ—ЕХЭ ХҮСЭН

ЖУРНАЛИСТЫН ДЭБТЭРҺЭЭ

«Айлаар бэдэрэнхаар аб-... удалһан дээрэ» гэжэ ...радай сэсэн оньһон үгэ со... ...лэгдэдэг ааб даа. Сорог ...ютагай хүн зоноор хөөрэл-...хэдэ, нэгэ иимэрхүү һанал ...одол хэлэнэд. Зарим ажа-...хынуудай хүтэлбэрилэгшэд ...олые бодонгүйгөөр, хайшан ...ээл һаа, гүрэнһөө малай тэ-...ээл ехээр абахаб гэжэ ...министерствын, дээдэ зур-...ганууудай богоһо элэтэр хар-...лдаг зантай.

Харин энэ Ахын аймагай «Октябриин 50 жэл» колхо-...ихид арадай сэсэн үгые ...һажа, нютагайнгаа бүхы ...ха боломжые хэрэглэн, ... түрүүн үһа намаг ха-...гаад, газарынь элдүүри-...эд, зелёнко тариха, тэжээл ...ээр бэлэдхэдэг болохо зо-...ого табина. Тиигэбэшье ...үлэй 2 жэлдэ эндэ ган ...усуур байжа, зелёнкын ур-...аса зарим тэды бага абтаа.

— Эгээл энээн дээрэһээ ...бхын түрүүн газараа ...ээл һайнаар эдлэдэг боло-...о, сабшалан дээрээ наг шэб-...э ехээр гаргажа, олон жэ-...эй ногоо тарижа, мүн үбһэ ...ээлые буйлуулан шанар-...уулжа эдюулдэг болохо ...этэйбди, — гэжэ колхо-...ой партийна организациин ...ретарь А. Л. Шарастепа-...ов хөөрэнэ.

Колхозой правлени, пар-...ийна организаци ниитынгээ ...ахые саашадань хүгжөө-...өө, ургажа ябаһан залуу ...өө, комсомолшууд бо-...н залуушуудтаа түшэглэ-...г һайн заншалтай.

Ажахын комсомолой эхин ...рганизаци 58 гэшүүдтэй. ...энэрэй хахадһаа оло-...нинь малшан, механизатор ...ргэжэлтэд юм. Залуу үе-...ние ахэ эсэгэнэрэй, аха үетэнэй ажалай, дайшалхы заншалаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ колхозой партком ехэ анхарал табидаг. Совет засагай, колхозно байгуулалтын үедэ шалгарһан Жанчип Таабай гэдэг нютагай түрүүшын комсомол ябаһан Дэжып Жамбаевич Сонопов, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда хабаадалсаһан, колхозой ветеранууд Г. А. Гергенов, Б. Ш. Машаев, Ц. М. Табитуев, правлениин түрүүлэгшэ А. II. Налханов, колхозой ажалай түрүүшүүл нютагайнгаа һургуулиин һурагшанар болон залуушуултай ходо уулзажа, хүмүүжүүлхы ажалда эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байдаг.

Эндэхи колхознигууд газетэ, журнал олоор захижа уншана. Сорог Бүгсөөн гэжэ хоёр тосхондо ная шахуу үрхэтэ айл ажаһуудаг. Тэдэнэр 280 хэһэг түбэй, республиканска, аймагай газетэнүүдые, 140 журнал захинхай.

Һургуули дүүргэһэн, армида алба хээд ерэһэн залуушуулые түрэл колхоздонь үлөөхэ талаар эндэ багал ехэ ажал ябуулагдана. Сэрэгэй алба дүүргэжэ ерэгшэдтэ таатай һайн ажал оложо үгэдэг, гэр байра үгэдэг болонхой. Колхоздоо хоёр жэл соо хүдэлөөд, дээдэ һургуулида орохоёо ошоходонь колхоз мүнгэн тэдхэмжэ үгэнэ. Шалгалта баряад, дээдэ һургуулида ороошодые олон ушарта колхозойнгоо стипендиат болгодог. Шэтын, Красноярскын болон Улаан-Үдын дээдэ һургуулинуудта, Ивалгын техникумдэ колхозой найман стипендиат мүнөө һуража байна.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һайнаар табигдаһанай ашаар энэ колхоздо һүүлэй арбан жэл соо хулгай хэхэ, хулигантаха гү, али ямар нэгэн гэм хэжэ түрмэдэ ороходо ушар оройдоо үгы болонхой.

Комсомол - залуушуулай дундаһаа механизаторнууд Цырендоржи Дондуков Санжа Налханов хоёр, залуу малшад Жамбал Дондуковтоной бүлэ шударгы бэрхэ ажалаараа колхоз соогоо шалгаржа ябана.

Сорогой залуушуул һайнаар ажаллахынгаа хажуугаар, хүхюунээр, һонирхотойгоор амаржашье шададаг. Комсомолой райкомой гэшүүн Светлана Патархеева уран һайханай бүлгэмэй хүдэлмэрие һайнаар эмхидхэнэ. Тэндэхи залуушуул хүгжэмэй буряад инструментнүүд дээрэ һайнаар наадаха, дуулаха, хатарха ехэ дуратай юм. Буряадай комсомолой 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ зуураа, Сорогой комсомолшууд мүрысэдэг хүршэ колхоздоо ошожо, уран һайханай концерт харуулха шэнэ программа мүнөө үедэ бэлдэжэ байна.

Гэхэтэй хамта эдэ бүхы һайшаалтай юумэнүүдые дурдаад, саашань энэ холо газарта байдаг малшадые эд бараагаар, эдеэ хоолой зүйлөөр хангаха талаар бии байһан дутагдалнуудые дурдангүй үнгэржэ болохогүй гэжэ һананабди.

Үрөөдэ үбэлжэжэ байһан малшадтай хөөрэлдэхэдэ, худалдаа наймаанай хүдэлмэришэд эндэмнай харагдаһагүй, тон аргагүй хэрэгтэй дабһа, керосинаа абахын тулада колхозой түб ошожо, бүхэли үдэрөө гээхэ саг гарадаг гэжэ маанадай ябахада хэлсэжэ байгаа һэн. Мүн аймагай түб Орлиг тосхондохи дунда һургуулида өөһэдын интернадтай. Тэрэ интернадай столоводо эдеэлдэг үхибүүд гурбан үдэр соо хилээмэгүйгөөр байгаа гэжэ тэндэхи тогоошон эхэнэрнүүд манда гомдолтойгоор хандабад.

Интернадай столовоһоо гараад, саашаа ошожо, эдеэ хоолой магазинда ороходомнай ута гэгшын ээлжээндэ хүнүүд олоороо зогсонхой байба. Ушарынь хадаа, аймагай түбтэ ори гансахан магазин тэрэ үдэр нээлгэтэй байгаа. Наймаалха юумэниинь гэхэдэ, үнөөхи печени, загаһанай консервэ, сай, архи, конфетэ гэхэ мэтэ.

— Юун болоно байна гээшэб? Удаан иимэ байха юм гү? Колхоз ошожо, Сорогһоо хилээмэеэ зөөдэг боложо байнхайбди, — гэжэ ээлжээндэ байгаашадай нэгэн манда хандана.

— Ажахын хэрэгсэлнүүдые наймаалдаг магазин үнинэй хаалгатай. Аймагай түбтэ ори ганса столовотой аад, тэрэнээ ариг сэбэр болгохо гээд, хэдэн үдэрөөр хаажархёо. Илангаяа малшадай эгээн шухала эрилтэнүүдыс хангалгада хайша хэрэгээр, яажа иимээр хандажа бололтойб? — гэжэ үшөө хэншьеб дуугарна.

— Ямар ушарһаа пекарни, столовотнай хаалтатай байна гээшэб? Малшадтаа хэзээ ябажа эхилхэбта? — гээд эндэхи райпогой түрүүлэгшэ Заята Бальжинимаевта хандахада, мүльһэн харгы мэнэ нээгдэжэ, «Буркоопсоюзай» түрүүшын автомашинанууд ерэжэ захалба, худалдаа наймаанда хүдэлхэ хүнүүд олдоногүй гэхэ мэтые дурдаад, үнэн шалтагааниинь элирүүлхэ болоходоо, уг-маг гээд, дүүргэжэрхибэ.

Аха гээшэмнай Ивалга, Сэлэнгэ бэшэ. Эд бараа, эдеэ хоол зөөжэ тиишэ абаашахань ехэшье хэсүү, үнэтэйшье. Теэд байгаалиин байдалай бэрхэтэйе урдаа баряад, хэзээ, хэн юу асарагша ааб гээд һууха гээшэ буруу гэжэ һанагдана.

Холын, хада уулатай газарта хүшэр хүндэ эрхэ байдалда хүдэлжэ байһан малшадые алишье талаар һайнаар хангаха гээшэ тон шухала хэрэг ха юм.

С. БАДМАЕВ,
журналист.

(Үргэлжэлэл. Эхнниинь нартын 1-нэй номерто).

АРАДАЙ ХИНАГШАДАЙ БУЛАН

ДУТАГДАЛНУУД ОЛОН БАЙГАА

Хяагтын аймагай арадай хиналтын районно комитет һаяхан хүдөө ажахын машина, техникэ заһабарилгын ба тэдэнине хадагалалга, харууһалалгын ямараар эмхидхэгдэһые шалгаһан рейд аймагай 4 колхоз ба 6 совхоздо үнгэргөө. Хүдөө ажахын аймагай управлениин, Гостехнадзорой, колхоз болон совхозуудай арадай хиналтын бүлэгүүдэй түлөөлэгшэнэр энэ шухала ажал ябуулгада хабаадуулагдаа.

Рейд юу харуулааб гэхэдэ, хүдөө ажахын машина, техникэ хадагалалга, харууһалалга эмхидхэхэ хэрэг колхозуудай правлениин шиидхэбэреэр, совхозуудай директорэй захиралтаар ажахынуудай ахалагша инженернүүдтэ, МТМ-нүүдые даагшадта даалгагдадаг байна. Олонхи ажахынуудта хүдөө ажахын али бүхы машинанууд полевой хүдэлмэриин дүүрэн сасуу МТМ шадар ГОСТ-ын эрилтын ёһоор хадагалжа, тусхай актаар харюусалгата нюурнуудта тушаагдана.

Тус хүдэлмэридэ «Родина» колхозой правлени илангаяа ехэ анхарал хандуулдаг. Жэшээнь, тракторнууд МТМ шадар нюрга нюргаараа харан, хоёр зуруудаар зогсонхой. Нэгэ зуруудтань заһабарилагдаагүй тракторнууд, нүгөөдэдэнь — заһабарилагдаһан. Тэдэ бултадаа тусхай зохёомол модон дээрэ гэнжээрээ гү, али мөөрнүүдээрээ гаргагданхай, шухала частьнуудынь мулталагдажа, складта тушаагаатай. Иимээр комбайн, сеялкэ, тармуур болоод бусад техникэ хадагалаатай. Гадна багахан машинанууд (борной, анзаһан гэхэ мэтэ) колхозой отделенинүүдэй мастерскойнуудай дэргэдэ хадагалаатай.

Тус хүдэлмэри Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо, «Сельхозтехникын» аймагай отделенидэ, «Росводремстройн» ПМК-гай Бэшүүрэй СМУ-да мүн лэ муу бэшээр эмхидхэгдэнхэй.

Гэхэтэй хамта, аймагай зарим ажахынуудта хүдөө ажахын техникэ заһабарилха, хадагалха, харууһалха ажалда тусхай анхарал хандуулагданагүй. Зарим колхоз, совхозуудай машина, техникэ түбтэхи мастерскойдо асаруулагдаагүй байха юм. ГОСТ-ын эрилтын ёһоор хадагалагдаагүй трактор болон бусад машинанууд олон ажахынуудта дайралдана. Ямар машинада ямар заһабари хэрэгтэйб гэһэн акт байхагүй, заһабариин һүүлээр тус машина ээзэтэй болоогүй байха юм.

Жэшээнь, «Заря» колхоздо ажахын машина, техникэ бүридхэлдэ абтаагүй, тэдэнэй түлөө харюусаха хүнүүд мүнөө болотор томилогдоогүй, тракторнууд, комбайнууд болон бусад машина, техникэ инвентарьна номертой болоногүй. Тиимэһээ тэдэнэй худалдан абтаһаар хэды жэл болоһыень, хэды шэнээн ажал хэһыень, өөрынгөө сэнгые (заһабарилагдаһантайгаа) ямараар тэхэрюулдэгынь оройдоо мэдэгдэнэгүй. Хүдөө ажахын машинанууд заводһоо техническэ паспорттайгаар эльгээгдэдэг. Теэд тэдэнь колхоздо хаягдашана, тиимэһээ сагһаа урид эбдэржэ, заводой гаргашаар заһабарилагдаха ёһотой машинануудта ажахы хии гарза хэнэ. МТМ шадар машина, техникэ ямаршье гуримгүйгөөр табяатай, сеялкэнүүд, комбайнууд, тракторнуудшье сэбэрлэгдээгүй, муухай зандаа хаяатай байха юм. Иимэ хангалтагүй, харюусалгагүй байдалай хойшолон гэхэдэ, колхоз 31,1 мянган түхэригэй запасной часть шэнээр худалдажа абаха баатай болоо. Юундэб гэхэдэ, олон машинаһаа хэрэгтэй, шухала частьнуудынь абташаһан байха юм. Жэшээнь, ДТ-75 түхэлэй 2, Т-38 түхэлэй нэгэ, ДТ-20 түхэлэй нэгэ тракторнуудай, СК-4 түхэлэй 3 комбайнай, силос хуряадаг КС-2,6 түхэлэй 2 комбайнай шэнэ, шухала частьнууд үгы болошоо. Энэмнай сэхэ руугаа хэлээ һаа, ниитын зөөриин хулгайда ороһон ябадал ха юм даа. Теэд харюусалгата нюурай колхозой правлениин шиидхэбэреэр томилогдоогүй дээрэһээ, хэнһээшье асууха, зэмэтэ нюурые нэрлэхэ аргагүй байба.

Хяагтын аймагай арадай хиналтын районно комитет «Заря» колхоздохи энэ хайша хэрэг байдалые өөрынгөө ээлжээтэ заседани дээрэ хаража үзөөд, колхозой ахалагша инженерэй уялга дүүргэжэ байһан МТМ-е даагша П. Жарников ахалагша бухгалтер В. Чекина хоёрто 1,5 һарынь салингай хэмжээнэй яла түлүүлээ һэн. Элирүүлэгдэһэн дутуу дундануудые дары усадхахыень колхозой правлениин түрүүлэгшэ А. Нечаевые, шэнээр томилогдоһон ахалагша инженер В. Жаргаловые комитет уялгалаа юм.

Иимэшүү хангалтагүй байдал «Дружба» колхоздо элирүүлэгдээ һэн. Тус ажахын ахалагша инженер нүхэр Хосоевой даалгагдаһан ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаһанай гэмээр 5 сеялкэ, тракторай олон плугууд полинууд дээрээ үбэл болотор хэбтээ, МТМ шадархи трактор, комбайн болон бусад техникэ шорой шохойһоо арилгагдаагүй, намар унтаргаагдаһан, мулталагдаһан шэгээрээ заһабарида ороторoo хэбтээ.

Мөөрөөшын, Алтайн (ахалагша инженерынь В. Галданов), Хүдэриин (ахалагша инженерынь В. Степанов) совхозуудта хүдөө ажахын машина, техникэ заһабарилга, хадагалалга, харууһалалга мүн лэ хангалтагүй. Тус ажахынуудта хүдөө ажахын техникэ айлнуудай газаагуур табяатай байха юм. Тракторнуудые зарим механизаторнууд эзэмдээд, үмсынгөө машина мэтээр хэрэглэхэшье ябадал гаргана.

Иимэ хангалтагүй байдал зарим ажахынуудта юундэ үзэгдэнэб гэхэдэ, тэдэнэй хүтэлбэрилэгшэд ниитын зөөри — машина, техникэ зүбөөр эдлэхэ ба харууһалха хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандана, тусхайта нюурнуудай үмэнэ эрилтэ табинагүй.

Арадай хиналтын комитет өөрынгөө январиин 16-най заседани дээрэ Мөөрөөшын, Алтайн, Хүдэриин совхозуудта, «Дружба» колхоздо хүдөө ажахын машина, техникэ заһабарилга ба хадагалалгада элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые хаража үзөөд, олон зэмэтэ нюурнуудта яла түлүүлхэ болоһон, нүгөөдүүлдэнь элдэб зэмэ тохоһон, һануулга хэгдэһэн байна.

Хүдөө ажахын техникые ерэхэ хабарай, зунай, намарай һаранууудай хүдэлмэринүүдтэ бэлдэлгэ түлэг ябажа байна. Энээниие эмхитэйгээр, һайнаар, дээдэ хэмжээндэ үнгэргэхын түлөө арадай хинагшадһаа гадна, колхоз, совхозуудай ажалшад булта оролдохо ёһотой гэжэ һанагдана.

К. БУРДУКОВСКИЙ,
Хяагтын аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

...узиин ССР-эй габьяата ...зурааша Коба Гурули ... зохёон байгуулхы ...ар һонирхохо гээ һаа, ...эй бүтээлнүүдэй выс-...үдэй болоһон хото, ...үдые нэрлэхэдэ боло-... Грузи, Москва, Ленин-..., Варшава, Париж, Из-..., Берлин, Монреаль, ... — эдэ хото городууд-... ажаһуугшад Гурулиин ...нүүдтэй танилсаһан ....

...ба Гурули металл даб-...сохижо, элдэб зурагуу-...һилэхэ грузиин эртэ ...эй национальна искусст-... һургэгшэдэй нэгэн бо-....

...УРАГУУД ДЭЭРЭ: Гу-... «Хараса» гэһэн бү-... Гурули ажаллажа ...; «Шабар амһарта ...ээшэ» гэһэн бүтээлынь.

...АСС-ай фотохронико.

ХЭБЛЭЛ ТАРААЛГАДА ОНСО АНХАРАЛ

«Союзпечатиин» республикын агентствын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн һаяхан Улаан-Үдэ хотодо боложо, тэндэ аймагуудай, городской агентствэнүүдэй болон отделенинүүдэй түлөөлэгшэд байлсаа.

Үнгэрэгшэ жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүд, энэ жэлэй зорилгонууд тухай, 1974 ондо абтаха газетэ, журналнуудай ямараар тараагдаһан тухай асуудалнууд зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Дурсагдаһан асуудалнууд тушаа элидхэлые «Союзпечатиин» республикын агентствын начальнигай орлогшо А. Н. Семёнова хэһэн байна.

Газетэ, журналнуудые, мүн бусадшье зүйлнүүдые наймаалха жэлэйнгээ түсэб 1973 оной декабриин 25-да дүүргэхэ уялга болзорһоо урид декабриин 12-то дүүргэгдээ.

«Союзпечатиин» Кабанскын агентство газетэ, журнал наймаалха түсэбөө 109,1 процент, Хурамхаанай отделени 109 процент, Хойто Байгалай отделени 109,6 процент, городой агентство 107,9 процент дүүргээ.

Газетэ, журналнуудые, мүн бусадшье зүйлнүүдые ажалшадай дунда һайнаар наймаалхын тула социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, энэ жэлэйнгээ даалгабари болзорһоонь урид дүүргэхэ шухала гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээд, 1974 ондо газетэ, журналнуудай ямараар захигдаһан тухай тогтоо.

1973 онойхидо орходоо энэ жэлдэ республика дотор най 15 мянга гаран газетэ, журнал олоор тараагдажа, хэблэл тараалгын түсэб 101 процент дүүргэгдээ. Хэблэл тараалгаар Баунтын, Бэшүүрэй, Яруунын, Хэжэнгын, Зэдын аймагуудай агентствэнүүд болон отделенинүүд шалгараа.

Хэблэл эгээл үсөөнөөр тарааһан аймагуудай тоодо Улаан-Үдын, Сэлэнгын, Кабанскын аймагуудые нэрлэмээр.

Республика соо гарадаг газетэ, журналнууд урдынгаа хэм соогоо тараагдаа.

«Байгал» журнал Хэжэнгын, Сэлэнгын, Хориин аймагуудта хангалтагүйгөөр тараагдаба гэжэ элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд мэдэрээ.

КПСС-эй ЦК-гай хэблэлһээ гарадаг газетэ, журналнууд 1973 онойхидо орходоо 1974 ондо республика соомнай олоор тараагдаһан байна. «Правда» газетэ 159 хэһэгээр, «Советская Россия» 648 хэһэгээр олоор тараагдаба. «Агитатор», «Коммунист», «Партийная жизнь» журналнууд үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо нилээд олоор тараба.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэһэн хүнүүд, хүдэлмэреэ яажа һайжаруулха зорилгонууд, дутуу дунданууд тухай тогтоо.

Суглаанай түгэсхэлдэ энэ жэлэй социалис уялганууд баталан абтаа.

И. БАЛЬДИРОВ.

Улаан-Үдын судна бүтээдэг заводой арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд (зүүн гарһаа) А. Манеев, ахалагша инженер А. Зиннуров хоёр ажалайнгаа һүүлээр бүлэгэйнгөө хүдэлмэриин дүн гаргажа байнад.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЗЭМЭТЭ ХҮНҮҮД ХЭҺЭЭГДЭЭ

Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудай арадай хинагшадай дохёонуудай үндэһөөр манай Зэдын аймагай арадай хиналтын комитет һаяхан тус ажахынуудта хүдөө ажахын машина, техникын заһабарилгын ябасые, тэдэнэй ямараар хадагалаатай байһые шалгажа үзөө.

Ажал хүдэлмэриин эмхи гуримһаа захалаад заһабарилгын шанар, хангалтагүй хадагалалга хүрэтэр горитой дутагдалнууд элирүүлэгдэһэн байна. Илангаяа техникэ хадагалалга тус ажахынуудта дутагдал ехэтэй байгаа. Олон трактор, комбайн айлнуудай газаагуур табяатай. МТМ-эйн хорёо соохи машинанууд шабар шабхаһаа арилгагдаагүй, жэбэрхэгүйн тула тоһо түрхигдөөгүй, резинэ мөөрнүүд сагаадагдаагүй байхаһаа гадна, үбилтэнүүд дээрэ табигдаагүй байха юм.

Хүдөөгэй ажахынуудта энэ хүдэлмэрие колхоз, совхозуудай ахалагша инженернүүд эмхидхэхэ ёһотой. Теэд тэдэнэй зарим нэгэниинь даалгагдаһан ажалдаа хайша хэрэгээр хандаһан байна. Иимэ хангалтагүй хүдэлмэриингөө түлөө Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой ахалагша инженер Г. Ранжуров, «Коммунизм» колхозой МТМ-е даагша Б. Цыдыпов гэгшэд даажа байһан тушаалнуудһаа сүлөөлэгдөө, мүн зэмэтэ олон нюурнуудта яла тохогдоо, зариманиинь шангаар хэһээгдээ.

Хүдөө ажахын техникые саг соонь заһабарилжа, хабарай хүдэлмэринүүдэй эхилтэр тэдэниие зүбөөр хадагалха гээшэ тон ехэ удха шанартай хэрэг. Энээндэ харюусалгагүйгөөр хандажа болохогүй.

А. ШАТУЕВ,
Зэдын аймагай арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ.

НЮТАГАА БУСААГҮЙ

ДҮЛЭТЭ ЖЭЛНҮҮДЭЙ БААТАРНУУД

Манай һургуулиин дэргэдэ хизаар ороноо шэнжэлхэ музей байгуулагдаһан юм. Харлан нютагай хүн зонойнь түүхэ, намтар суглуулха зорилго табигданхай. Багшанарай ударидалга доро һурагшад материалнуудые суглуулжа эхилһээр үнинэй. Эртэ урда сагһаа эхилээд эндэхи зоной байдал харуулһан элдэбын зүйлнүүд горитой сугларанхай. Иимэ юумэнүүдые суглуулхатаяа хамта Харлан нютагта шэнэ байдал тогтоохын түлөө тэмсэһэн ахамад үетэнэй намтар бэдэрэлсэдэг байнабди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда манай нютагһаа ошоһон хүнүүдэй хэрэг данса, бэшэгүүдые, тэдэнэй намтар суглуулагдана. Нэгэ тиимэ хүн тухай хуряангыгаар хөөрэхэ хүсэлэн бии.

Нима Балданович Буянтуевай ажабайдал дүлөөр сорибхилһон жэлнүүдэй үедэ үнгэрөө гэхэдэ, алдуутай бэшэ. Манай музейдэ хадагалагдажа байгаа документнүүд, бэшэгүүдынь энэ хэлээшыемнай тодоруулна.

Партиин, революциин солдат Н. Б. Буянтуев үе сагайнгаа эрхээр тэмсэлэй, дайшалхы замаар гараһан хүн. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда ябаһан намтарынь олдоогүй, харин шархатаад, аргалажмын газарһаа бэшэһэн бэшэгүүдыень, бэшэ бэшэ документнүүдыень басаганиинь музейдэмнай үгөө һэн.

***

Нима эдир наһандаа нюдарган баяшуулай, лама бандинарай дарлалта удааншье бэшэ һаа, үзэһэн юм. Эдэ саарһануудые уншахада, хүдөөгэй тон юрын лэ хүбүүн урдамнай тэбойсо гарана. Граждан дайнай жэлнүүдтэ партизан отрядуудта эдеэ хоол, мори унаагай хоол тэжээл, моридые зөөхэ түлөөлэгшэ болгогдожо, өөрынгөө һууриһаа томилогдоно. Арбан долоо наһатайдаа Харланай сомоной ревкомой түрүүлэгшын орлогшоор, удаань түрүүлэгшээр табигдаһан.

Үшөө нэгэ бэшэлгэ — нютагтаа багшаар гурбан жэлдэ хүдэлһэн. Мүноо энэл һургуулидань басаганиинь — Искра Нимаевна, арадай гэгээрэлэй отличник хүдэлжэ байнхай.

Энэ хүнэй саашанхи намтарынь партийна ажалтай холбоотой. Хүдэрэ сомоной дэргэдэхи коммунис ячейкын секретаряар һунгагдана. Удаань ВКП(б)-гэй Хяагтын райкомой, Буряадай обкомой гэшүүнээр һунгагдаа бэлэй.

1930 он. Нюдарган баяшуулай харата муухай ябуулга. Совет засагай дайсад үймөө татаба. Н. Б. Буянтуев нюдаргашуулай үймөө дараха хэрэг ударидажа, гартаа буу барижа, совет засагай туйлалта хамгаалалсаа бэлэй.

Хүдөө нютагуудта хамтын ажал байгуулгын үе. Харланда хамтын ажал тогтоолсобо. Колхоздо оруулхын тулада нютагайнгаа хүн зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулна. Ангиин дайсад хоггүйгөөр үгы болоодүй, харата муухай ябуулгаяа һэмээхэн доогуур ябуулха һэдэлгэ хэдэг байба. Һэргэмжэтэй хёрхо ябаха хэрэгтэй байдаг бэлэй. Эндээ «Большевик» колхозой түрүүлэгшээр хүдэлөө. Удаань Бэшүүрэй аймагай арадай судьягаар ажаллажа байтараа дайнда мордолой.

Манай музейдэ Н. Б. Буянтуевай документнүүд, бэшэгүүд бии гэжэ дээрэ тэмдэглээ һэмди. Бурят-Монголой областной партийна VII конференциин делегадай мандат, бурхангүйшүүлэй бүлгэмэй гэшүүнэй билет, 1924 ондо үгтэһэн комсомолой 1710-дахи билет гэхэ мэтэ документнүүд бии юм.

Дайнда шархатаад, Кировскэ областиин Омутнинск гэжэ городой госпитальһоо бэшэһэн хэдэн бэшэгүүдынь бии. Зариманиинь баларташанхай.

Хүхюун абари заншай, шогтой хүн ябаһан гэжэ эдэ бэшэгүүдынь харуулна. «Балшар багахан багашуулайнгаа баярлан сэнгэхын тулада баруун хойто Омутнинскаас баяртай мэндые хүргэнэб» (бэшэг соонь байһан шэгээрнь орхигдобо. Нүхэртөө, айл аймагтаа ами аминдань нигэжэ хандана).

Саашань «Омутнинск город шадар одоо хүйтэн үнгэржэ, урин дулаанай заха ерэжэз. Ороһон ехэ саһан урдан хайлажа эхилбэ. Гадуур гаража, нарандаа игаажа һуухадамни, түрэһэн нютаг һанагдана. Өөрынгөө байдал тухай бэшэбэл, энэ үедэ шархамни гэмгүй болоо, гуеым шарха хүсэд бүтөөдүй. Май һара гаратар бүри эдэгэхэ байха. Майн 6—7-ноор госпитальһоо гаража болохоб. Энээнэй урда тээ комисси болоо һаа, бүри майн 5—6-наар гаража, фронт—дайнай газар тээшэ эльгээгдэхэ байхаб. Энэ бэшэг абамсаараа харюу бэшээрэйгты. Тиигэхэдээ нютагайнгаа һонин тухай, өөстынгөө байра байдал, эдихэ ууха юумээр ямар байнат, адууһа мал ямараар ондо орожо байнаб гэхэ мэтэнүүдые тодорхойлон һайнаар бэшэхыетнай найданам. Энээнэй урда тээ апрелиин 10—11-дэ бэшэһэн бэшэг соогоо гурбан фото карточка эльгээлсээ һэмби. Нигээд дүүрэг. Зай, уулзатараа баяртай. 1942 оной апрелиин 17».

Энээнһээ хойшо байд гээд лэ гэр бүлэдөө бэшэг эльгээнэ. Харюуень хүлеэжэ ядана. Бэшэг бүхэн соогоо колхозойнгоо, нютагай байдал тухай, нютаг зон, түрэл гаралнуудаа һурагшалжа бэшэнэ. Гэр бүлынхидтөө ехэ һанаа үнөөн болоно.

Аргалуулжа эдэгээд, госпитальһоо гарахынгаа урда тээхэнэ, 1942 оной июлиин 1-дэ бэшэһэн бэшэг соогоо иигэжэ хэлэнэ.

«...Уданшьегүй частьдаа бусажа, шуһата фашистнартай унаһан малгайгаа абангүй тэмсэжэ, угаа нангин гүрэнэйнгөө үһа газар удангүй сэбэрлэжэ, орон нютагаа бусажа харихаб даа...

Амаршалагша Балданай шара хүбүүн».

Иимэ бэшэг эльгээгээд лэ, дайнда ороһон байгаа. Теэд дайсанаа даража, орон нютагаа бусаха гэһэн гэрэлтэ һайхан найдабаринь хүсэлдэхэ азагүй байгаа даа. Н. Б. Буянтуев хархис муухай дайсаниие даралсаха хэрэгтэ ами наһаяа зорюулаа. Нютагаа бусаагүй.

1942 он. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай нилээдгүй бэрхэшээлтэй үе саг байгаа. Тиигээшье һаань 36 наһатай юрын буряад солдат илалтадаа эсэслэн найданги — Эхэ оронойнгоо газар дайдые «удангүй сэбэрлэхэбди» гэжэ нютагайхидайнгаа сэдьхэл найдуулжа ябаа бшуу.

Ажабайдалда дуратай, хонгор хүхюун сэдьхэлтэй хүн гэжэ бэшэгэйнь мүр бүхэн гэршэлнэ. Толгой холбуулаад, шүлэглөөдшье үзэнэ. Дүрбэ һара шахуу госпитальдо байгаад гарахынгаа урда тээ «...тарган улаахан гулдагар тэнигэр хүбүүн болоод, гудамжа үйлсөөр ябагдана...» — гэһэн хүхюу мүрнүүдые уншанабди.

Иимэ уужам сэдьхэлтэй, арад зонойнгоо, партиин, гүрэнэйнгөө хэрэгтэ үнэн сэхэ уладууд — юрын солдадууд иигэжэ агуу Октябриин хэрэгые хамгаалаа гээшэл даа.

Н. НИМАЕВ,
Бэшүүрэй аймагай Харланай найман жэлэй һургуулиин директор.

СПОРТ

ДҮН ГАРГАГДАБА

Хоорондоо мүрысэдэг Хориин, Хэжэнгын аймагуудай гүйсэдкомуудай финансын таhагай хүдэлмэрилэгшэд Хори тосхондо сугларжа, үнгэрhэн жэлэй дүн гаргаба.

Аймагуудай хоорондо дэлгэрhэн мүрысөөнэй дүн гаргахада, Хэжэнгын аймагай финансын таhагай хүдэлмэрилэгшэд эрхим амжалта туйлаhан байба. Жэшээнь, орошо оруулха талаар Хэжэнгын аймаг — 102,2, Хори 101 процент дүүргэhэн байна.

Хэжэнгын аймагай финансын хүдэлмэрилэгшэд Базарсадуев, Кондаков гэгшэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, аймагуудай дунда дэлгэрhэн мүрысөөнэй дүн хаража үзэхэдэ, зарим тэды дутуу дунданууд бии гэжэ тэмдэглээ.

Зүблөөндэ хабаадагшад 1974 оной түсэбүүдэй дүүргэлтые хахад жэлэй дүнгөөр шалгалсажа байхаар хэлсэhэн, саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлhон байна.

Р. ЦЫМПИЛОВ.

СИДОРОВ, СТЕНИН ТҮРҮҮЛНЭ

Улаан-Үдэ хотын шатаршадай клубта шатараар «Спартак» бүлгэмэй түрүү hуури эзэлхын түлөө наадан эхилэнхэй. Мүрысөөндэ хотын предприяти, эмхи зургаануудай 30-аад шатаршад хабаадана. Мүнөөдөө үнгэргэгдөөд байhан найман уулзалгын дүн хаража үзэхэдэ, мяха-консервын комбинадай Сидоров, геологуудай управлениин Стенин гэгшэд тус тустаа 6,5 очкотой түрүүлжэ ябана.

Шатаршад Хангалов, Назимов — 5,5, Степанов, Мещеряков гэгшэд 4,5 очкотой болонхой. Түрүүшын гурбан hууридa гараhан шатаршад республикын түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадaнда хабаадалсаха юм.

В. МАМИЛОВ.

АЙЛШАД ЭРХИМЛЭЭ

Хүдөөгэй спортсменүүдэй дунда бүмбэгэтэй хоккейгээр Сибирь болон Алас Дурна зүгэй зонын түрүү hуури эзэлхын түлөө эхилhэн мүрысөөн дүүрэбэ.

Наадaнай hүүлшын үдэр мүрысөөндэ түрүүлжэ ябаhан командануудай дунда шанга туланадаан болоhон байна. Энэ үдэр үнгэрэгшэ жэлдэ «Урожай» бүлгэмэй центральна соведэй чемпион болоhон Приморин хизаарай «Сельхозтехникын» команда Шушенскын шубуунай фабрикын спортсменүүдтэй наадаба. Экс-чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Шушенскын хоккеистнүүд Приморин спортсменүүдтэ 3:4 гэhэн тоотойгоор шүүгдэжэ, Приморин команда түрүү hуури эзэлбэ. Шушенскын хоккеистнүүд хоёрдохи hуури эзэлбэ. Абакан хотын хүдөө ажахын техникумэй hурагшадай команда Буряадай АССР-эй Үдын совхозой хоккеистнүүдые 13:5 гэhэн тоотойгоор шүүхэдээ, гурбадахи hуури эзэлhэн байна.

Дүрбэдэхи hуурида гараhан Үдын совхозой спортсменүүд бусад командануудта орходоо хамгаалга, добтолгын техникээр hула, гүйхэ харайхадааш бирагүй байба гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Мүрысөөндэ эрхим hайнаар наадажа гараhан спортсменүүдтэ Улаан-Үдэ хотын коллективүүдэй тогтооhон шан бэлэгүүд барюулагдаа. Приморин хизаарай командын вратарь Ф. Рубанов, Абаканай хамгаалагша А. Астанин, Шушенскын полузащитник Г. Горинов, Үдын совхозой добтологшо Н. Пронин гэгшэдтэ «Эрхим вратарь, эрхим хамгаалагша, добтологшо» гэhэн шангууд барюулагдаба.

С. ТАРАНОВ,
мүрысөөнэй главна секретарь.

ХҮДӨӨГЭЙХИДЭЙ СПАРТАКИАДА

ВЛКСМ-эй Яруунын райком аймагай, физкультура, спортын комитедтэй сугшатараар, столой теннисээр, волейболоор профсоюзай эмхинүүдэй дунда спартакиада үнгэргэбэ.

Шатараар үнгэргэгдэhэн наадaнда өөр хоорондоо, командаараа түрүү hуури эзэлхын түлөө аймагай табан коллективүүдэй шатаршад хабаадаба. Эндэ техническэ мэргэжэл олгодог хүдөөгэй зургаадахи училищиин хүдэлмэрилэгшэ Даба Нимаев бусадhаа олон очко абажа, түрүү hуури эзэлбэ.

Столой теннисээр үнгэргэгдэhэн наадaнда Куйбышевай нэрэмжэтэ дунда hургуулиин багшанарай команда түрүү hуури эзэлээ.

Волейболоор наадагшад coohoo техническэ мэргэжэл олгодог училищиин багшанарай команда эрхим гэгдээ.

В. БАЙБОРОДИН.

hУРАГШАДАЙ МҮРЫСӨӨН

Столой теннисээр «Антей» гэhэн шанда хүртэхын түлөө заншалта мүрысөөн hурагшадай дунда Иртыш мүрэнэй эрьедэ — Омск хотодо үнгэргэгдэбэ. Мүрысөөндэ хабаадаhан 12 команда гурбан бүлэг боложо хубааралд наадаhан байгаа. Манай республикahaа ошоhон hурагшадай команда гурбадахи бүлэгтэ оруулагдаhан спортсменүүдтэй наадаба. Эндэ «Труд» бүлгэмэй центральна соведэй чемпион — Эрхүү хотын hурагшад, мүн Куйбышев, Омск хотын спортсменүүд оруулагдаhан юм. Гэтэр hүүлшын хоёр хотын hурагшад РСФСР-эй суглуулагдамал командада наададаг дүршэлтэй спортсменүүд байба. Тиибэ яабашье haань, наадaха, бэеэ туршахал хэрэгтэй байгдаа. Тиин манай республикын команда Эрхүүгэй спортсменүүдые 10:6, омскынхидые 10:2 гэhэн тоотойгоор шүүhэн, харин Куйбышев хотын командада 6:10 гэhэн тоотойгоор шүүгдэhэншье haa, түгэсхэлэй наадaнда хабаадалсаха болоhон байгаа.

Түгэсхэлэй наадaн дээрэ манай команда Абакан, Магнитогорск хотонуудай спортсменүүдтэ 10:9 гэhэн тоотойгоор шүүгдэхэдээ, табадахи hуури эзэлhэн байба.

А. БАРСУКОВ.

ТОБШОХОНООР...

★ ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. СССР США хоёрой хүнгэн атледүүдэй дунда Москвада үнгэргэгдэhэн заншалта уулзалга дүүрэбэ. Эндэ совет ороной спортсменүүд 158:124 гэhэн тоотойгоор шүүhэн байна. Эхэнэрнүүдэй дунда 60 метрэй зайда үнгэргэгдэhэн урилдаанда Москвагай Людмила Маслакова, Надежда Бесфамильная, Америкын Марта Уойсон Тереза Монтгомери гэгшэд зайгаа 7,1 секунда соо гаталжа, дэлхэйн рекорд дабтаhан байба. Мүн бэрхэшээлнүүдые дабалгатайгаар үнгэргэгдэhэн урилдаанда совет ороной спортсменүүд Тбилисиин Анатолий Моишашвили, Москвагай Эдуард Переверзев гэгшэд зайгаа 7,5 секунда соо гаталжа, Европын түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэhэн урилдаанай сагые дабтаба.

20 метр 40 сантиметр хүрэтэр ядро түлхиhэн Надежда Чижова дахинаа дэлхэйн рекорд шэнэлбэ. Мүн балта шэдэhэн Москвагай Алексей Мамонов 23,53 метрэй тэмдэгтэ тэрэнээ буулгажа, дэлхэйн рекорд шэнэлээ.

Тэрэшэлэн Евпаторидо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ Минскын Владимир Меркушин 30 километрэй зайда урилдахадаа, 1 час 33 минута, 28,6 секунда саг харуулжа, эрхимлэбэ. Харин 12 метрэй зайда урилдагшад сооhоо Анатолий Бадранков бусадhaa хурдан байба.

★ САНА. Фалуна хотодо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ эрхим амжалта туйлаhан Ижевскын Галина Кулакова Финляндиин Лахти хотодо үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ хабаадахадаа, 10 километрэй зайе 34 минута 17,6 секунда соо гаталжа, түрүү hуури эзэлбэ. Новосибирскын Зинаида Аносова, Чехословакиин Алена Барташова гэгшэд удаадахи hууринуудые эзэлээ.

Мүн энэ мүрысөөндэ хабаадалсаhан Сыктывкарай Василий Рочев 15 километрэй зайда эрхимлэhэн. Киров хотын Алексей Боровитин трамплинhaa hүрэхэдөө, түрүү hуури эзэлhэн байба.

★ ВОЛЕЙБОЛ. Европын түрүү hуури эзэлхын түлөө волейболоор Парижда үнгэргэгдэжэ байгаа мүрысөөндэ совет ороной спортсменүүд — ЦСКА-гай команда түрүү hуури эзэлбэ. Эдэнэр Голландиин спортсменүүдые 3:1, Румыниин командые 3:2 гэhэн тоотойгоор шүүхэдээ, Европын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Румыниин, ГДР-эй спортсменүүд удаадахи хоёр hуури эзэлээ.

★ ХОККЕЙ. Оронойманай суглуулагдамал команда «Спартагай» хоккеистнүүдтэй нүхэр ёhоной уулзалга үнгэргэбэ. Дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэхэ наадaнда хабаадалсаха оронойманай суглуулагдамал командын спортсменүүд hүүлэй үедэ hорёо, мүрысөө үнгэргөөдүй байhан. Тиин эдэнэр «Спартагай» хоккеистнүүдтэ 2:4 (0:1, 0:2, 2:1) гэhэн тоотойгоор шүүгдэбэ.

★ БИАТЛОНООР дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэжэ байгаа наадaнай hүүлшын мүрысөөн болобо. Эрэшүүлэй дунда 4 x 7,5 гэhэн эстафетэ дамжуулгаар үнгэргэгдэhэн урилдаанда совет ороной санашад эрхимлэбэ. Тиин манай ороной спортсменүүд долоодохёо дэлхэйн чемпионуудай нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Командын гэшүүд Ижевскын Александр Ушаков, Новосибирскын Александр Тихонов, Минскын Юрий Колмаков, Горькиин Николай Круглов гэгшэд зайгаа 2 час 02 минута 48,75 секунда соо гаталhан байгаа.

★ КОНЬКИ. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ шанда хүртэхын түлөө уласхоорондын мүрысөөн Киров хотодо үнгэргэгдэбэ. Заншал ёhoop 36-дахяа үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ Горькиин автозаводой шалгагша Галина Никитина, Кировай «Спартак» бүлгэмэй инструктор Александр Чекулаев гэгшэд хүртэбэ. (ТАСС).

ЭРТЭ УРДА САГАЙ „АЙЛШАН“

Шандрин мүрэнэй эрьедэхи Зүүн Сибирь, хойто широтагай 70 процент сэбдэг хүйтэн газар дороhоо олдоhон асари томо мамонтын араг яhан haяхан тусхай самолёдоор Новосибирск хото асарагдаба. Шулуун зэбсэгтэ үеын энэ амитан хэдэн зуун жэлэй туршада мүльhэн доро хэбтээ гээшэ.

Шандрин мүрэнэй эгсэ эрьеhээ мамонтын hоёогой ёдойжо байхыень загаhа сахин хамгаалдаг албанай инспектор Деодор Кузьмин түрүүлэн обёоржорхибо. hүүлээрнь эрдэмтэд ерэжэ, гурбан сүүдхын туршада сэбдэг хүйтэн газарые уhаар гэдхээжэ, асари томо мамонтые гаргаhан байна. Тэрэнь хүлнүүдээ урагша хойшонь жиилгээд, гэдэhэн дээрээ амарханаар хэбтэбэ. Элдэб ан амитад мамонтын яhые мүлжэhэн байгаа. Харин дотор гэдэhэниинь хүсэтэ хабиргайнуудай саана байhан дээрэhээ дайрагдаагүй. Залаата ургамалай үрэhэн хото соонь байба.

Мүнөө дээрээ мамонтын hандаргагдаагүй арбан араг яhан тоологдоно. Шандрин мүрэн шадарhaa олдоhон мамонт арба нэгэдэхинь, эгээл томонь болоно: тэрэнэй үндэрынь 4 метр, долоо шахуу тонно шэгнүүртэй.

Шандринай мамонтын өөрсэ шухаг юумэниинь юуб гэхэдэ, эрдэмтэд энэ мантан томо амитанай хэдэн мянган жэлэй туршада хүйтэндэ байжа гутаагүй гэдэhэ доторые шэнжэлхэ аргатай болоо.

Долоон зуугаад килограмм шэгнүүртэй хүрэhэн зурхэ, эльгэ, хото, гэдэhыень тэрэ дороо Якутск, hүүлээрнь Новосибирск руу эльгээбэ.

Шандрин мүрэнэй эрьеhээ олдоhон энэ шухаг олзо эрдэмтэдтэ шэнэ арга боломжонуудые нээнэ. Нигэжэ мамонтнуудай байhан үе сагай амитанай, ургамалай аймагуудые, сэбдэг хүйтэн соо хэдэн мянган жэлдэ байhан белогые, шэнжэлхэ шэнэ мэдээнүүд абтаха болобо.

Эрдэмтэд мамонтын араг яhые шэнжэлжэ эхилбэ. Биологиин эрдэмэй кандидат Борис Юдин (зураг дээрэ — зүүн гарhаа) шэнжэлгэ ударидана.

АПН-эй фото.

ХИЛЫН СААНАhАА
телефон-телеграф-радио

ПАРИЖ

«ФРАНЦИ—СССР» гэжэ бүлгэмдэ уулзалга болобо

ТАСС

Советскэ Союзай ба Франциин хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоhoop 50 жэлэй ойн дүтэлжэ байhантай, мүн Франциин Республикын Президент Ж. Помпидугай албанай хэрэгээр СССР-тэ ерэхээ байhантай дашарамдуулан, «Франци—СССР» гэжэ бүлгэмэй Парижай комитет эндэ уулзалга үнгэргэбэ. Бүлгэмэй эдэбхитэд, айлшад сугларaa.

«Франци—СССР» гэжэ бүлгэмэй президентын соведэй гэшүүн, Франциин Национальна суглаанай депутат, ФКП-гэй ЦК-гай гэшүүн Луи Байо энэ уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, хоёр ороной хоорондо дипломатическа харилсаа тогтоолго франциуз, совет арадуудай хоорондохи аха дүүтэй харилсаае хүгжөөлгын гайхамшаг шата болоhон байна гэжэ тэмдэглэбэ. Президент Ж. Помпидугай албанай хэрэгээр СССР-тэ ошолго, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневтэй хэхэ хөөрэлдөөнүүд манай оронуудай хоорондын али алинда аша ехэтэй харилсаае саашадань үргэдхэн бэхижүүлгэдэ нүлөөлхэ, эб найрамдал бэхижүүлхэ, Европодо, бүхы дэлхэй дээрэ аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ туhа хүргэхэ гээд Франциин олонинтэ этигэн найдажа байhанаа мэдүүлнэ гэжэ тэрэ хэлэ.

Советскэ Союзhaa Францида байдаг элшэн сайд С. В. Червоненко уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, политическэ, экономическа ба соёлой асуудалнуудаар хоёр ороной хоорондын харилсаан hайнаар хүгжэжэ байна гэжэ тэмдэглэбэ.

БРАТИСЛАВА

Харилсаанай түсэб

ТАСС

СССР-эй Уран зураашадай холбооной, Чехословакиин Уран зураашадай холбооной комитедэй хоорондо 1974 ондо хэгдэхэ харилсаанай түсэбтэ эндэ гар табигдаа. Хоёр ороной уран зураашадай саашанхи харилсаанай хараа шэглэл тодорхойлогдоhон, харилсаагаа гүнзэгырүүлэн хүгжөөлгэдэ нүлөөлхэ шухала гэжэ тэмдэглэгдэhэн байна.

КАИР

Залуушуулай хэблэлэй делегаци Каирта

ТАСС

Залуушуулай хэблэлэй уласхоорондын делегаци Египедэй Араб Республикын социалис залуушуулай эмхиин ЦК-гай уряалаар Египедэй ниислэл хотодо ерэбэ. СССР-эй Болгариин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин, Чехословакиин, Англиин, США-гай, Финляндиин, Франциин журналистнууд делегациин бүридэлдэ ороно.

«Булимтаран эзэмдэгдэhэн араб газар нютагуудhaa Израилиин сэрэгүүдые бүрин гаргаха, Палестинын араб арадай үндэhэн эрхэнүүдые hэргээхэ тухай ООН-ой Аюулгүйн Соведэй тогтоолнуудые бүрин дүүргэhэнэй үндэhөөр Дүтын Зүүн зүгтэхи асуудалые дары түргэн шиидхэжэ болохо гэжэ мэдүүлхын тула бидэ Каирта ерээбди», — гэжэ делегациие толгойлогшо, демократическа залуушуулай бүхэдэлхэйн федерациин секретарь Вернар Войт хэлэбэ.

БЕРЛИН

Урэ ехэтэй холбоо барисаан

ТАСС

Мартын 10-да Лейпциг хотодо нээгдэхэ уласхоорондын хабарай яармагта ГДР-эй 4 мянга гаран предприяти продукцинуудаа табижа, харуулха байна. Машина бүтээлгэ ГДР-эй экспонадуудай дунда гол hуури эзэлхэ. СЭВ-тэ хабаатай оронуудай социалис ёhоной экономическа харилсаа холбооной үндэhөөр, ГДР-эй, Советскэ Союзай мэргэжэлтэдэй оролдолгоор машина бүтээдэг hалбариин шэнэ шэнэ продукци үйлэдбэрилэгдэдэг болонхой.

Лаухаммертахи хүндэ машина бүтээдэг завод хүсэтэ экскаваторнуудые гаргана. «СРС-2000» түхэлэй шанагата экскаватор эндэ бүтээгдэдэг. Казахстандахи «Экибастузуголь» комбинадта тэрэнь hайн талаяа харуулаа.

ГДР-эй хүндэ машина бүтээлгын ехэ предприяти — Магдебургын Э. Тельманэй нэрэмжэтэ комбинат канадуудые гаргаха машина лармагта табиха юм. Эдэнэр Москвадахи ВНИИметмаш гэжэ институдай эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта түмэр хайшалха хайшын модель зохёоhон байна.

Вагон ба судна бүтээдэг ГДР-эй, Советскэ Союзай мэргэжэлтэд научно-техническэ харилсаа холбоо тогтоонхой. Эдэнэй бүтээhэн зүйлнүүд Лейпцигтэхи яармагта табигдаха.

КАИР

Сэрэгүүдые хоёр тээшэнь hалгаан тараалга дүүрэбэ

ТАСС

Египедэй, Израилиин сэрэгүүдэй хоёр тээшэнь hалгаан тараалгын hүүлшын шата мартын 3-да нютагай сагаар 16 часта дүүрээ гээд Египедэй сэрэгэй түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

Мартын 4-дэ ООН-ой онсо даабарита хүсэнүүд Суэцкэ каналай зүүн бэедэ Израилиин сэрэгүүдэй орхижо ошоhон нютагуудые Египедэй армиин хиналтада дамжуулан үгэжэ эхилhэн байна.

Египедэй, Израилиин сэрэгүүдэй хоорондохи зонодо ООН-ой сэрэгүүд байрланхай.

НЬЮ-ЙОРК

Луис КОРВАЛАН: Чилиин, тэрэнэй арад зоной аша туhын түлөө тэмсээбди

ТАСС

«Сэдьхэлни сэбэр. Намда эсэргүү, манай партида харша али бүхы гэмнэлгэ тон буруу байна», — гэжэ Чилиин Компартиин Генеральна секретарь Луис Корвалан Эй-Би-Си гэдэг американ телевизионно компаниин корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

«Арадай нэгэдэлэй правительствын засаг түрэ барижа байха үедэ орон дотор болоhон социалис хубилалтанууд арад зоной аша туhада зорюулагдаhан байгаа. Чилиин, тэрэнэй арад зоной аша туhада тэмсээбди. Бидэниие гэмнэхэ ямаршье шалтагаан байхагүй», — гэжэ Луис Корвалан тэмдэглээ.

Луис Корваланай, Чилиин бусад патриодуудай тамалагдан хаагдажа байhан Магелланай хоолойдохи Досон гэдэг арал дээрэ Эй-Би-Си гэжэ компаниин корреспондент ошоhон байна.

Досон арал дээрэ ямар байдалда хаагдажа байhан тухай Эй-Би-Си компаниин репортаж американ телевиденеэр харуулагдаа. Зэнхэгэр хүйтэн, хооhон олтирог, хүбхэн ургашаhан хангил хабсагайнууд экран дээрэ харагдана. Досон арал дээрэ зун болодоггүй шахуу.

Хабтагайнуудаар баригдаhан хэдэн бараагууд харагдана. Политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө хаагдаhан хүнүүд эндэ байнад. Лагериинь хоёр дабхар адаалхай шабын түмэрөөр хорёологдонхой. Харуулай аранга дээрэ ехэ буунууд тодхогдонхой. Автомадуудые бариhан хунтын солдадууд эндэшье, тэндэшье харагдана.

Үе-үе болоод лэ эдэнэй заримыень «мүрдэлгэ» хэхын тула абаашадаг юм гэжэ Эй-Би-Си компаниин корреспондент хөөрэнэ. Эдэнэр hөөргөө бусажа ерэдэггүй.

ХЕЛЬСИНКИ

Гэмтэ ябадалнуудые элирүүлхэ

ТАСС

Чилидэхи сэрэгэй хунтын гэмтэ ябадалнуудые мүрдэн элирүүлхэ уласхоорондын комиссиин сесси байгша оной мартын 21—24-дэ Хельсинкидэ болохо байна гэжэ энэ сессиин бэлэдхэлэй комитедэй пресс-конференци дээрэ соносхогдоо. Чилиин политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадай делегаци пресс-конференцидэ хабаадаhан байна.

Иимэ асуудалнууд сесси дээрэ хаража үзэгдэхэ:

— Чилиин арад зондо, тэдэнэй хуулита правительствада эсэргүү hүйдхэлтэ ябуулга. Энээнтэй дашарамдуулан, Чилидэ сэрэгэй урбалта хэхээр бэлдэлгэдэ, тэрэниие үнгэргэлгэдэ хариин гүрэнүүдэй, монополинуудай үзүүлhэн үүргэ шэнжэлэгдэhэн байгаа;

— Чилидэхи хүн зоной эрхэнүүдые бүдүүлигээр хаhалга. Олон мянгаад хүнүүдые алаhан, барижа хааhан, хэhээhэн ушар хэрэгүүд мүрдэн шэнжэлэгдээ;

— политическэ үзэл бодолойнгоо түлөө шорон түрмэнүүдтэ, концлагерьнуудта хаагдаhан хүнүүдэй байдал.

ДЕЛИ

МУДЖИБУР РАХМАНТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ТАСС

Урда Азидахи байдалые улам hайжаруулха, энэ районой оронуудай хоорондохи хани хүршэ ёhоной харилсаа үргэдхэхэ шухала гэжэ Бангладешэй Арадай Республикын премьер-министр Муджибур Рахман хэлэбэ. «Урда Азиин гурбан орон — Инди, Бангладеш, Пакистан хани хүршэ ёhoop ажаhууха, арсалдаата асуудалнуудаа эбэй ёhoop шиидхэхэ ёhотой», — гэжэ Муджибур Рахман Индиин «Стейтсмен» газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Эб найрамдалай, Бангладешэй арад зоной социальна хүгжэлтын аша туhын түлөө, орон доторхи хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү тэмсэлдэ Бангладешэй бүхы демократическа, патриотическа хүсэнүүдэй нэгэдэл бэхижүүлхэ шухала гээд Муджибур Рахман хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ хэлэбэ.

РИМ

ИТАЛИИН ПРАВИТЕЛЬСТВО ТУШААЛhАА БУУБА

ТАСС

Өөрынь хүтэлбэрилдэг коалиционно правительствын тушаалhaa бууhан тухай мэдүүлгэ Италиин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. Румор Италиин Республикын президент Дж. Леонедо барюулба.

Шэнэ правительство эмхидхэхын тула политическэ партинуудай зүбшэлэлгэнүүдые хэхэ үедэ тушаалаа саг зуура даahaap байхыень Дж. Леоне, М. Руморые гүйгаа гээд эндэ соносхогдоо.

Финансын ба экономическа политикын асуудалнуудаар коалицида орогшодой хоорондо арсалдаа хёморооной гараhанhaa уламжалан, казначействын министрэй тушаалhaa Уго ла Мальфын бууhанай hүүлээр Италиин правительство задагайрhан байха юм.

Уго ла Мальфа коалиционно правительствада М. Руморын республиканска партиие түлөөлдэг байгаа. Христиан демокрадууд, социалистнууд, социал-демокрадууд энэ правительствада ородог hэн.

Удаа тээнь энэ партиие правительствahaa гарахадань, дүрбэн партиин нэгэдэл hандараа. М. Руморой правительство найман hарын турша соо засаг барижа байгаа.

ПАРИЖ

Ехэ усал

ТАСС

Турциин «Тэркиш эйр лайнс» гэдэг авиакомпаниин харьяата, Лондон ошожо ябаhан «ДС-10» түхэлэй пассажирска самолёт Парижай Орли аэропортhoo ниидэхэдээ, усалда оробо. 334 пассажир, экипажай 11 гэшүүн самолёдто hуужа ябаа. Абаралгын командануудай мэдээсэhэнэй ёhoop, самолёт соо hуужа ябаhан бүхы хүнүүд наhа бараа. Энэнь дэлхэйн граждан авиациин түүхэдэ ушарhан эгээн ехэ усал болоно.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй — РСФСР-эй арадай ажахын промышленностиин, барилгын, транспортын болон бусад hалбаринуудай 1973 оной социалис мүрысөөндэ илагшадай республиканска зүблөөнэй тоосоон.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Шэнэ газар ба хонин ажахын хүгжэлтэ» — Б. Хомутовой статья. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указууд.

Гурбадахи хуудаhанда. АПН-эй материалнууд. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Спорт.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 17.55 — Дамжуулгын программа. 18.00 — «Экран» — телевизионно суглуулбари.

«Орбита». 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

Улаан-Үдэ. 19.30 — Телевизионно hонин. 19.50 — Хүгжэмтэ забhарлалга.

«Орбита». 20.00 — «Литвагай ССР-эй угтамжын түсэб бэелүүлэгдэнэ». Литвагай КП-гэй ЦК-гай секретарь А. А. Ференсас дамжуулгада хабаадалсана. 20.45 — 20.55 — Забhарлалга. 21.00 — «Театртай уулзалганууд». А. А. Яблочкинагай нэрэмжэтэ ВТО-гой актерой түбэй Байшангhaa дамжуулга. 22.30 — Фигурна hолжоролгоор дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 19.30 — «Наадыш, баяамни».

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Неожиданное рядом» — уран hайханай фильм. 21.40 — Улаан-Үдын камерна оркестрэй концерт.

УНШАГШАД hОНИРХОХО байхат

БАШКИР АРАДАЙ ХАТАРНУУД

АРАД ЗОНОЙ дунд... шалгаран гараhан бэлиг... бэрхэ хатаршадые нэгэдүү... кружогуудhaa бүридэжэ, Баш... кирай АССР-эй арадай ха... рай ансамбль 1939 ондо ... болгогдоо hэн. «Гюльназир... «Бишбармак», «Загида» ... мэтэ арадай хатарнууд ... мэргэжэлтэ коллективэй ал... жасада ороhон байгаа.

Дүн хамта хатарай 100 ... рай номер ансамблиин колл... тивэй репертуарта, ор... «Долоон басагад», «Гун... аха дүүнэр», «Сэрэгшын ... тар», «Хүрьгэн хүбүүн», «Д... шэн эжынэрэймнай эдир ... hан» ба бусад хатарнууд т... нэйнь дунда бии.

Мүнөөнэй башкир ... ажал хүдэлмэриие, ажаhуу... лые, амаралтые эдэ хатар ... дан магтан дуулана.

Тус ансамбль Советскэ С... зай олон нютагуудаар, ... дэлхэйн элдэб оронуудаар ... гастрольдо ябажа, бэлиг ... дабарaa харуулдаг юм. Т... хэ бүхэндөө бусад арадуу... хатар наада халан абажа, ... самблиингаа репертуар үр... хэнэ. Ород, чуваш, узбек, ... тар, украин арадуудай ... кануд, эндэхэг, бирмэ, ... вьетнам, монгол арадуудай ... тарнууд мүнөө ансамбл... программадань ородог юм.

ГРЕНАДА — БЭЕЭ ДААhАН БАЙДАЛТА ШЭНЭ ГҮРЭН

Карибска далайн сэнхир... хэ уhан дээгүүр нэрhэн ... буугай салют бэеэ даа... байдалта Гренада гэжэ ... гүрэнэй бии болоhон тухай ... дээсээ hэн. hалхи шуур... бүлэг аралнуудhaa Гренада... жэ багахан олтирог энэ ... дэ бэеэ дааhан байдалта... рүүшын гүрэн болоно.

1498 ондо Колумбын олж... Гренада олтирог Карибска... лай дээрэ эзэрхэхын түлөө ... нахайран тэмсэдэг Англ... Франциин колонизаторну... хоорондо удаан сагай хёмо... зүришэлдөө татаhан бай... Вест-Индиин бусад арална... тал адли, «Великобритан... хамжаа холбоото гүрэн» ... тэрэ 1967 онhоо соносхогдо... юм.

Холбоото гүрэнэй хуул... үндэhөөр, Гренада орон д... роо өөрын засаг захиргаа ... тооха эрхэтэй байгаа. Тиш... шье олтирогой өөрыгөө ... гаалха, гадаадын харилсаа ... хэ асуудалнууд метропол... мэдэлдэ байhан гэхэ.

Гренадын политическэ ... тинуудай, Англиин правит... ствын түлөөлэгшэдэй конф... ренци 1973 оной май hара... болоо hэн. Олтирогто бэеэ ... hан байдал олгохо тухай ... далнууд эндэ хаража үзэ... hэн, шиидхэгдэhэн байна. О... ной 100 мянган хүн ... бэеэ даанги байдалтай бо... хын түлөө эдэбхитэй тэм... олтирогто бэеэ дааhан бай... олгохо тухай хуули гарга... ень Англиин правительст... баадхаhан юм.

Бэеэ даанги байдалтай ... луу гүрэнэй премьер-мини... Э. Гери Гренадын хүтэлбэр... хы, нэгэдхэгдэмэл лейбор... партиин хүтэлбэрилэгшэ бол... но. Экономическа ба социа... на хүгжэлтын орёо бэрхэ... зорилгонуудые ороной ... зон шиидхэхэ болоно. Нэг... мэл Нацинуудай Организа... да hаяар орохо бэлэдхэл ...

ЧЕШСКЭ ПИВЭ ХУДАЛДАН АБАХАН

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ба ... хоолой промышленностиин ... дукциин талаар уласхоор... дын выставкэ — «Салима... эдэ үдэрнүүдтэ Брно хот... нээгдэнхэй. Гадаадын худ... даа наймаанай түрүүшын ... сээн эндэ баталагдаба. ... дар сууда гараhан 400 ... ган түхэригэй чехословак ... вэ худалдажа абаха тухай ... сээндэ Советскэ Союзай, Че... словакиин гадаадын худал... наймаанай эмхинүүд гар ... бяа. 2,5 миллион түхэр... сээнтэй эдеэ хоолой зүйл... дые худалдажа абаха т... совет-чехословак хэлсээ... баталагдаха байха гэжэ ... гэжэлтэд багсаанад.

ЭРТЭ УРДА САГАЙ ОЛОШОНУУД

ФИНЛЯНДИИН урда ... хадахи Вант хото шад... Понсас гэжэ нютагта хэдэ... археологическа малталга... дай үеэр олдоhон зүйлнүү... выставкэ Хельсинкидэ нээг... байна. Шулуун зэбсэгтэ ... ажаhууhан хүнүүдэй hуу... тосхоной үлэгдэлнүүд т... hээ олдоо.

Энэ тосхон, элдэб эд... рэгсэлнүүд манай эрын ... тээхи 6—5 мянган жэлнү... хабаатай гэжэ эрдэмтэд ... доно. Тус выставкые «Кай... села» гэдэг археологи... бүлгэм эмхидхэhэн байна.

Хүнэй шүдэнүүдэй хэ... раатай хара баар шэл ... дээрэ табигданхай. Энэнь ... урдын хүнэй жэжалдаг ... болоно. Шулуун hүхэнүүд, ... дэб гоёолтонууд, өөхэ... луугаар, яhаар хэhэн ... зэмсэг хэрэгсэлнүүд эндэ ...

Эдэ бүгэдэнhөө гадна, ... доро булаhан долоон ... олдоо.

«Выставкэ научна ех... нирхол үүсхэнэ», — гэжэ «К... вокселa» гэдэг археологи... бүлгэмэй түрүүлэгшэ Ви... Аалто хэлэбэ.

(АПН—ТАСС).

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-02337. Заказ №